

Adımlar

İÇİNDEKİLER

Adımlar	
Millet Sevgisi	Niyazi Ağırnash
Açık Yolu Türküsü	Walt Whitman
Bu Harp Yıllarında Fransız Şiiri	Nermin Menemencioğlu
İlim ve Cemiyet	Behice S. Boran
Musiki ve Cemiyet	Liko Amar
İnsan ve İçtimai Nizam	Muzaffer Şerif Başoğlu
Begibirlik	Bekir Sıtkı Kunt

Ayın içinden: 23 Nisan — Ankara Üniversitesi — Hayranlığın Kötüsü.

Yayınlar: Sosyoloji Dergisi — Kürk Mantolu Madonna — Yeni

Dünya — Yarenlik.

YIL 1

MAYIS — 1943

TÜSTAV

Gelecek Sayımızda :

Prof. Hilmi Ziya Ülken: Bugünün Felsefe Anlayışının Bir Cephesi.

Prof. J. Camborde: Bugünkü Fransız Romanında Yeni Temayüller.

Muvaffak Şeref: İleri Bir Cemiyete Doğru.

Gelecek Sayılarımızda :

Durkheim - Ziya Gökalp Sosyolojisinin Tenkidi.

Ankaramızda Bugünkü Fikir Cereyanları.

«Sanat, sanat içindir, sanat, cemiyet içindir» Dolambacı.

Şehir ve Köy Anlayışında İkilik.

Terbiye ve Meslek Seçimi.

Hangi Mânada Millî İlim?

Memleket Gençliğinin Sosyal Psikolojisi.

Shakespeare'in bir Tahlili.

Modanın Sosyal Psikolojisi.

Radyonun Sosyal Psikolojisi.

Sinemamanın Sosyal Psikolojisi.

Modern Türk ve Dünya Edebiyatından: Yakup Kadri, Thomas Mann, Hemingway, Steinbeck, Bernard Shaw, Barbuase ilh....

ADIMLAR yakında okuyucularına bugünün en tanınmış tiyatro eserlerinden birini takdim edecektir. Eser pürüzsüz, temiz bir dille çevrilmiştir.

TUSTAV

Adımlar

Aylık Fikir ve Kültür Dergisi

YIL: I

MAYIS — 1943

SAYI: 1

A D I M L A R

Adımlar, hareket seyrini bugünün, artık gözle görülür, elle tutulur hale gelen çıplak hakikatından alıyor. Deve kuşu gibi buna göz yummak, kendimizi oyalamak beyhude bir kaçamak yoludur. Yaşayan, yürüyen, durmayan hakikat eninde sonunda gelip bize çarpıyor.

Bugün geçiş halinde (transition) bulunan bir dünya içinde yaşıyoruz. Her şey hareket halinde. Zamanın seyri canlılığını kaybetmiş putları deviriyor, zorla ayakta tutulmaya çalışan fosil kıymetleri kurumuş köklerinden söktürüyor, yere seriyor. Bu geçiş hali tarihin başka devirlerindeki geçiş hallerine benzemiyor. Bu daha kökten, daha esastır, daha baş döndürücü. Cemiyetlerin bünyesinde, milletlerin milletlerle, insanın insanla olan münasebetlerinde, insanın tabiatla olan mücadelesinde, iş temposunda, münakale ve erişme vasıtalarının harikulâdeliğinde, yaşayışta, zevklerde velhasıl her şeyde bunun derin izlerini görüyoruz. Bu yaman seyre ayak uydurabilenler, bu seyrin akışı ile akabilenler kuruluşları ile, kültürleri ile yarına geçeceklerdir. Bu sele karşı, geçmiş asırların müzellik yadigarı olan kıymetlerini ayakta tutmağa çalışanlar ne kadar tutunmuş olurlarsa olsunlar bir çöp gibi ortadan süpürüleceklerdir. Devirlerin en yamanında yaşıyoruz. İyi ki başka zamanda değil de bu zamanda dünyaya geldik. İyi ki istikrarsızlığımıza, huzursuzluğımıza, hatta rahatsızlığımıza rağmen bu yirminci asır yıllarının insanlarıyız.

Biz de, bizim milletimiz Türk milleti de bu yaman seyrin içindeyiz. Bilhassa bu harp yıllarında milletlerin birbiriyle maddî ve menevî alış veriş halinde olduğunu daha kuvvetle anladık. Anladık değil, yaşadık. Günlük hayat niymetlerimizin zarurî olan daralığında, radyolarımızın başında, sabahleyin elimize aldığımız gazete sütunlarında bunun müşahhas tecrübesine vardık. Bu seyrin içinden biz, rastgele, bir yarına değil, millî inkılabımızın ileri hamlelerinin vardığı yoldan ilerliyerek ışıklı ve belirli bir yarına doğru gitmek istiyoruz. Bu yarını biz, bütün vatandaşların her türlü gelişmesine elverişli bir nizam içinde, dünyanın ileri gidilişine ayak uydurmuş, tekniği ve kültürü yüksek bir millet olarak karşılamak istiyoruz.

Bütün kuvvetimizle kendimizi böyle bir yarına yöneltirken zamanın yaman ve karışık seyri içinde, yolların çarpıştığı noktalarda tereddüt göstermeden, bizi geriye çeken kuvvetlerin ılgısına kapılmadan yol alabilmek için bu ileri seyrin nabzını duyu-

TÜSTAV

yoruz. Buradan kesin dersler çıkarıyoruz. İleri hamleler, boşlukta, mukavemetsiz değil, geri hamleleri, kara hamleleri yere sererek ilerliyor. Tarih hiç bir yerde, hiç bir memlekette kendiliğinden olmuş ileri bir hamle kaydetmiyor. Her ileri atılış, geri kuvvetlere karşı bir zafer olarak beliriyor. Bülhassa biz, dünyanın bünyevi inkılâp geçiren milletlerinden biriyiz. Kuruluşu çatırdamış, kıymetleri tereddî etmiş bir imparatorluk-tan çıktık. Etrafımızda harabeler, göküntüler var. Bunları temizliye temizliye yol alıyoruz. Açılan şehrahlar, harabeler, yıkıntılar temizlenerek şehrah oluyor. Kafamız da, kültür gelişmemiz de öyle... Özümüz olan halk diline, halk sözüne, halk şiirine divan yolunu arkada bırakarak vardık. Ve buradan evvelâ dünyayı da, bugünün dünyasını da tadarak, dünyaya sesleneceğiz. Bunu, sahnemiz, müziğimiz, ve yeni tatmağa başladığımız diğer yeni niyetlerimiz için de söyleyebiliriz. Bu, şu demektir ki, hiç bir ilerleyiş kendiliğinden olmuyor. Eski ile yeninin mücadelesinden ve yeninin zaferinden doğuyor.

Garbı anlayışımız da öyle... İçimizde garbı, kendimize karşı koyanlar var. Bunu yaptıktan sonra, bazılarımız ona hayran oluyoruz, bazılarımız «Kendimize kapanalım, kendimize dönelim» diyoruz. Bizce her ikisi de yanlış. Garp, olmuş, bitmiş, şeklini, kemâlini tamamlamış bir medeniyet değildir. Garp medeniyeti şu veya bu milletin imtiyazlı malı da değildir. Bugün garbın ileri hareketleri insanlığın, milletlerin ileri hareketini temsil ediyor. Garpta da bu ileri hareketleri çelmeğe çalışan softalar var, mürteciler var, kara kuvvetler var. Zamanlarında hakikat ışığını taşıyan Galle'nin, Pasteur'un, özüne kara bir set gibi çıkan Avrupa softaları bunların misalleridir. Tabiat, cemiyet ve kültür alanlarında, bizi geriye çeken hiç bir putun önünde eğilmeyen ileri zihniyetle, ileri görüşle biz de garbın içindeyiz. Bu ileri zihniyete cidden hayranız.

Yalnız hakikatin ve olanın bitenin mefhumlaştırılması, formülleştirilmesi demek olan ilme, bunun vardıgı neticelere, bunun mümkün kaldığı niyetlere hayranız. Her hangi bir ilim sahasında varılmış olan hakikatlar, hakikat olarak, hiç bir milletin malı değildir. Bunlar bütün insanlığın mahdud. Bizim de milletler arası bir kıymet seviyesine yükselecek olan ilminiz bu milletler arası hakikatların bizim öz problemlerimize, gerçeklerimize tatbik edilmesinden doğacaktır. Ancak o zaman biz de bu hakikatlara yeni hakikatlar katacak bir duruma varmış olacağız.

İnsan anlayışımız da öyle... İnsan, anasından biyolojik bir varlık olarak doğar, diğer hayvanlar gibi... Fakat zamanla, milleti içinde bir vatandaş, bir insan olarak gelişmek imkânlarıyla birlikte doğar. İnsanın ruh örgüsü, etrafındaki insanlarla karşılıklı münasebetlerde, iş birliği içinde örülür; bu suretle insan, milletin ve insanlığın evlâdı olur. Bunun yanında ve dışında insanın ezeliyetten gelen, semadan gelen ayrı bir ruhu ve benliği yoktur. Burada olduğu gibi, biz, felsefe, cemiyet, teknik ve kültür anlayışında da her türlü ikiliği (düalizmi) çürük ve hatalı buluyoruz. Biz parçacı değiliz, yamalı bohça istemiyoruz.

Meselâ bu düalizmlerden biri şehir ve köy ikiliğidir. Şehir - köy ikiliği ile başlayarak köy veya şehir romantizmi yapanların yolunu dar ve tek tarafı buluyoruz. Köy dâvası, umumî cemiyet dâvasının bir parçasıdır. Bu dâva, umumî cemiyet dâvası dışında, ondan ayrı olarak yürütülemez, halledilemez. Garptan öğrendiğimiz dersle biliyoruz: köyleri geri bir halde bulunan bir cemiyet bünyesi içinde mâmur ve müreffeh

şehirler gelişemez ve gelişmeyi sürekli bir hale getiremez. Bunun gibi, şehirleri sefalet içinde yüzen bir cemiyet yapısında sürekli bir köy refahı olamaz. Şehirle köy âhenkli bir surette el ele vermedikçe ne köyde, ne şehirde hakiki refah güneşi doğamaz.

Bize ahlâkın tek kaynağı insanların karşılıklı münasebetleridir, iş birliğidir. Bunun dışında, yıldızlı semanın yedinci katından, tabiat dışı bir kuvvetten gelen bir ahlâk kaynağı yoktur. Viedan fıtrî değildir. Viedan örgüsü müşahhas insan münasebetleri içinde örülür. Kendi servet ve refahını, memleket ve milletin refahı üstünde tutan fertlerde ahlâk olamaz. Bu insanlar ahlâkın esas şartını bozan insanlardır. Bunların ağızlarındaki büyük büyük kıymet, vazife ve mesuliyet sözleri lüks gösterisinden başka bir şey değildir.

Mâziden bize geçmiş olan zararlı ve suni ikiliklerden biri de tatim ve terbiye ikiliğidir. Bu, zamanımıza, eski formel terbiye zihniyetinden geliyor. Öğretimle terbiyeyi günün saatlerine göre ayırmak, bütün ve müşahhas olan hayat seyrini sunî olarak bölmek demektir. İnsan, ders ve kitap üzerinde olsun, ders dışı faaliyetlerde olsun, çalışırken hem öğrenir, hem terbiye olur. Onun için bugünün iyi mektebi ancak bütün hayat faaliyetlerini kucaklayan, içinde yaşatan mektep olabilir.

İçinde yaşadığımız yirminci asır yıllarının yeni sanat eserleriyle, yeni kültür hamleleriyle, insan problemleriyle karşılaşmayanlar, bunun akislerini içlerinde duymayanlar, bu problemlerin doğurduğu sıkıntılarla kıvranmıyanlar milletimizin ve insanlığın geçmiş kültür ve sanat eserlerini içten duyamazlar, kıymetlendiremezler. İçinde yaşadığı günü içten duyamıyan, günüyle içten hasır neşir olamıyan insan, hakikaten duyabilen, kavrayabilen insan değildir. Onun için bunlar, geçmişin kültür ve sanat eserlerinden, kendilerinden geçerek bahsetseler de bu, kabuktur, içte değildir. Bunun içindir ki, Adımlar, memleketimizin ve dünyanın bilhassa modern kültür, sanat ve fikir eserleri üzerinde ısrarla duracaktır. Son senelerde memleketimizde hususî kitap evlerinin çıkardığı büyük dünya edebiyatı tercümelerinin gördüğü sıcak kabulün sebebini burada aramak lazımdır. Bize öyle geliyor ki, Shakespeare'i Goethe'yi, Virgil'i, Homeros'u hakikaten tatacak olanlarımız, bu yeni eserlerin özünden geçmiş olanlarımızdır. İnsan ancak bulunduğu yerden görebilir, içinde yaşadığı andan tadabilir.

Tarihin seyri içinde, zamanlara göre, insanın maddî ve manevî gelişmesine, daha hür olmasına, insan haysiyeti ile yaşamasına, genişleyen ufuklara doğru yol almasına hizmet etmiş bütün fikir, kültür ve teknik hamlelerine hayranız. Bunlar bütün milletlerin, bütün insanlığın kıymet hazinesidir. Tarih boyunca gelen, durmıyan ve her yeni nesille zenginleşecek olan bu hakiki kıymet hazinesiyle insanlığımızın kıymetlendiğine inanıyoruz. Bu hakiki humanizmaya bağlılığımızla biz de humanistiz. Bu hakiki humanizma ile millî kültür bağlılığı birbirinin zıttı değildir. Bu humanizma içinde biz de varız.

Fakat, bugün garpta kendine «humanizma» adını veren ve yukarıda ana çizgileriyle belirttiğimiz mânadan ayrı ve dar bir mâna taşıyan sarih bir cereyan vardır. Avrupa'da ve Amerika'da bu «humanist» ler ve «yeni humanist» ler (neo-humanists) kültür ve insan kemalini yalnız geçmişte, eski Yunanda, eski Romada, Rönesansta bulduğuna inanan insanlardır. Bunların müessesilerine büyük, fakat izahı güç olıyan sebeplerden dolayı umumiyetle insan ilimlerinde geri kalmış olan, dünya üniversitelerinde de rastlıyoruz. Bunlar, kemâle, olgunluğa varmak için, hattâ bugünün yeni istikametlerini bırakmak pahasına olarak, mâziye dönmek, onlar gibi yaşamak, onlar gibi

duymak iddiasını güden mâzi düşkünüleridir. Bu cereyana mensup olan insanlar arasında zamanımızın makina, endüstri medeniyetinin insan ruhunu bozduğuna inanan mürtעי insanlar da vardır. Bunların terbiyecileri arasında, mekteplerde bugünün ihtiyaçlarından doğan faaliyetlerin, bilhassa teknik faaliyetlerin, aleyhtarı olanlar vardır, insanın zekâ ve şahsiyet olgunluğuna, teknik öğretim ihmal edilerek, yalnız lâtınee yolı ile varılacağına inananlar vardır. Halbuki biz, yirminci asır yıllarının kültür sahasındaki başarılarına da ve makinanın (iyi plânlaştığı takdirde) insanı şimdiye kadar görülmemiş derecelerde yükselteceğine inanıyoruz. Yarının, milletimiz ve insanlık için dünden daha parlak imkânlarla gebe olduğuna inanıyoruz.

Bununla, geçmişin büyük kültür, sanat ve fikir eserlerini inkâr ediyor değiliz. Bilâkis milletimizin ve dünyanın büyük eserleri olmadan, Yunus, Nasrettin Hoca, Sinan, Fuzulî, Fikret, Homeros, Eflâtun, Aristo, Virgil, Geordano Bruno, Galile, Newton, Shakespeare, Goethe, Tolstoy ilh... gelmeden bugüne gelemezdi diyoruz. Tam vatan-daş ve insan olarak genişlemek, yükselmek için bunlarla genişlemek, bunlarla yükselmek lâzımdır, diyoruz. Fakat bugünü inkâr ederek, bugünü hor görerek değil... Evvelâ bugünü içten duyduktan, bugünün hamlelerini kavradıktan, bugünün ihtiyaçlarını sezdikten sonradır ki bunu gerçek olarakbaşarabiliriz. Böyle anlaşılırsa, geçmiş, ölü bir yük olmaktan çıkar, yeni hamlelerimizin bir kaynağı olur. Biz geçmişe bugünden bakıyoruz; geçmiş bugünün binbir tecrübeden sonra elde edilmiş gözlükleri ile görüyoruz. Geçmiş, ileri gidişimiz üzerine yüklenen bir yük, bizi geriye çeken bir engel olduğu zaman onu tereddütsüz sırtımızdan atarız. Biz kültür sahasında inkılâpçılığı bu mânâda anlıyoruz. Bu satırlarda hülasa olarak söylediklerimizin teferruatını fırsat düş-tükçe işliyeceğiz, müşahhas misallerini vereceğiz.

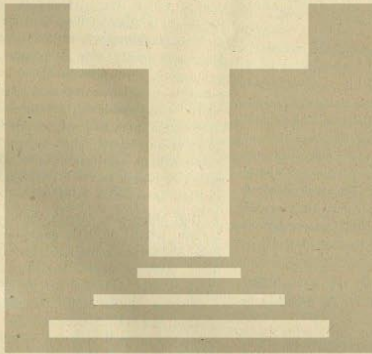
Yarın yalnız milletimizin değil, bütün insanlığın da kültür hazinesine geçecek kültür ve sanat eserlerimizin büyük kaynağı, şüphesiz halkımızın özünden tabii bir surette çıkmış olan söz, türkû, şiir, mizah hazinesidir. Yarının büyük Türk romanı, Türk komedisi, Türk dramı, Türk senfonisi özünü şüphesiz bunlardan ve halk kitlelerinin hayatından alacaktır. Hakikî kıymet ancak halk temlerindedir. Halk temleri hâlistir, pürüzsüzdür, yapmacığı yoktur. Onun için bunlar zamanla silinmiyor, eanl kalıyor. Baharda nemli toprağın yeşermesi, ağacın çiçeklenmesi, meyve vermesi gibi halk temleri de halkın hayatından tabii olarak gelişiyor. Bilmem hangi şatoda, hangi köşkte oturan bir genç kızın yalnız kendisine mahsus olan ince hislerini işlemekten uzaklaşan bugünün büyük roman tarzına, prima donnasızlığa doğru bir istikamet alan bugünün tiyatrosuna, daha kitlevî bir halde gelişen bugünün freskosuna ve senfonisine varmak için halk temlerine, halk hayatına karışmak, bir tercih meselesi değil, bir zaruret olarak belirliyor. Fakat, dünyanın büyük çapta sanat gelişmesini duymıyan, çıkmaza sapmış sanatkârın eseri temini halk türkülerinden, halk şiirlerinden almış olsa bile, bir kerre kendi çıkmaz bir yola saplanmış olduğundan dolayı, insanları yerinden oynatmak şöyle dursun, kılını bile kıpırdatmıyor.

Onun için bugün bir sanat eserinin bir sanat eseri olarak insanları sarabilmesi, bir kıymet haline gelebilmesi için birinci şart halkın hâlis sanat kaynağından kana kana içmekse, ikinci zarurî şart da bu yirminci asır yıllarının hayat ve sanat gidişinin nabzını duymaktır, bununla birlikte akmaktır. İnsan veya zümre olarak ne kadar kuvvetli olursak olalım, zamanın akışını durduramayız, geri çeviremeyiz. Bunun için değil midir ki, bugün etrafımızda hâlis halk temlerini ellerine aldıkları halde bunlarla geviş

getirmekten ileri gidemiyen sanat ve kültür mensupları var. Eğer hâlis halk temlerini bugünün gelişmesine uygun olarak yüğuracak kıvama gelmemişsek, hiç olmazsa bunların hâlisliğini bozmıyalım. Halkın bize verdiği hâlistir, pürüzsüzdür. Bunu bir bulantı haline getirirsek nankörlük etmiş oluruz. Bu nankörlükten kaçınmak için kendimizi dünya sanat âleminin nabzını duyan, temposuna uyan bir kıvama getirmeğe çalışmalıyız. Bu, bizim borcumuzdur.

Bu kıvama gelen sanatkârlarımızın elinde işlenen hâlis halk temleri genişlik ve derinlik kazanır, gür bir sel haline gelir. Bu suretle doğacak sanat eserlerimiz yalnız bizim kıymetlerimiz olmak derecesini aşar, beşerî olur. Bu mâna ile hakikaten millî olanla beşerî olan birleşir. Hâlis mânada millî ile beşerî birbirinin zıddı değildir, birbirinin içindedir.

Adımlar, yukarıda hülâsa ettiğimiz istikametlerde çalışmak için yola çıkıyor.

TÜSTAV

MİLLET SEVGİSİ

NİTAZİ AÇIRNASLI

İlk hâtıralarım arasında bugün bile hâfizamda bütün teferruatı ile yaşayan bir tanesi var ki, iyiye hasret çeken yüreğimde kanayan içtimai yaraya başlangıç oldu.

Bu uzun bir kağıdı yoleuluğudur. Kızıl bir toprak üstünde ağır ağır yürüyen bir çift öküzün sürüklediği iki tekerlekli arabalardan birinde yaptığım bu yoleuluk bir gün şafaktan akşam karanlığına kadar sürmüştü. Akşam karanlığı basana ve kasabaya ulaşana kadar kızıl bir toz teneffüs ettim ve ovalara göküp eriyen gürtüleri dinledim. Ne ihtiyar öküzler, ne de onları güdenler hiç acele etmemişlerdi.

Sonradan yapılan hesaplara göre ben o zaman altı yaşına yeni girmiştim ve henüz bu yavaşlığın sebeplerini anhyamamakla beraber, bitmek bilmeyen yollardan usandığımı, ağlamak için vesileler bulduğumu iyice hatırlıyorum. Uçsuz, bucaksız bir göl dünyası gibi gözlerimin önünde serili step, ölü tabiat içimi karartmış ve çocuk yüreğime keder ektirmişti. Bu çorak steplerde açılmış ham yoldan, sonraları yüzlerce defa geçtim ve gördüm ki öküzlerin on dört saatte ulaşabildikleri bir menzile otomobil bir saatte varıyor.

İçimde makinaya ve tekniğe muhabbet o zaman doğdu ve bu, seneler geçtikçe gelişti ve olgunlaştı.

Bu küçük hâtıranın üstünden bir çeyrek asırdan fazla zaman geçti. Orta Anadolu'da toprak hâlâ umumiyetle bu camı ağır hayvanlarla aktarılır. Sapi onlar taşı, düveni onlar sürer ve şeklini değiştirmemiş o iptidai vasıtayı, kağınyı onlar sürükler.

Kağınyı yarı kutsî ve dokunulmaz sayanlar varmış. Buna, kara sapana ve maziden kalma iptidailiklerin hepsine birden «Millî hususiyetlerimizin, ananelerimizin manevî dayanakları» diye dört elle sarılmalı imişiz. «İnsanlığın başına belâları teknik ve makine açıyormuş. Biz makinasız bir medeniyet kurmalı imişiz.» Böyle düşünenler günün birinde «tekkeleri, zaviyeleri ihya etmeli, mazide daha mesutluk» diye bağırırlarsa hiç te şaşmamalı.

Maziye geri getirmeğe çalışanları, Anadolu'yu yalnız fantezi âleminde görenleri bir tarafa bırakalım. Bizim millet sevgimizde muhafazakârlığın, geriliğin yeri yoktur. Her köylü çocuğu bilir ki: toprak kara sapana derin sürülememektedir. Gübre atılmamakta ve sulanamamaktadır. Taş tarlalardaki cılız başakları için yağmur bekliyen milyonlarca insan hâlâ ağır göklere umutla ve yalvaran gözlerle bakar. Gübre; tezek ve kerpiç halinde yakılmakta, toprağa atılmamakta ve toprak ta verebileceğinin onda birini bile insanlardan esirgemektedir.

Dert bilinmeden derman bulunmaz derler. Biz, içtimai dertlerin değişmesine ve olduğu gibi ortaya konmasına taraftarız. Anadolu, çiçek ve meyve bahçeleri ortasında yapılmış şirin köylerden, asfalt yollu büyük şehirlerden ibaret değil. Ovalardan altın başaklı bereket fışkırmıyor ve boğazına kadar tok, sıhhatli ve mesut insanlarla dolu bir cennet tablosu gösterenler zavallı mistiklerdir. Anadolu, üstünde doğup büyüdüğümüz bir toprak parçasıdır ve bizim vatanimizdir. Çıplak ovalarında çamurdan ve kara taştan beş on evli köyler, kel dağları seyre-

den yolsuz kasabalar var. Orada sıtmanın, trahomun, tifüsün, veremin ve eski devir mütezimlerinin kemire kemire tüketemediği insanlar yaşar. Bunların hayatı basit ve iptidaidir.

Kıllı göğüslerini şimal rüzgârlarına açmış Karadeniz çocukları, coşup kabaran denizi seyrederek tütün tarlalarında, sık fındık dalları arasında çalışıp didinirler. Darı ve buğday alabilmek ve yoksul ömürlerini sürükleyebilmek için tütün kırmak, fındık toplamak gerek.

Yanık yüzlü tazeler pamuk tarlalarında. Akdenize bakan portakal bahçelerinde çalışır; günleri, mevsimleri dertli türküler söyleyerek geçirirler.

Ege bölgesinde insanlar zeytin ve inear toplan, üzüm ezer, yahut tütün kırarlar. Kışlık yeygilerini alabilmek için çalışmak lâzım.

Tabiatla toplu mücadele ve insandan gayri her şeyin insan saadeti için beraberce ve en iyi usullerle istismarı safhasına henüz gelememiş olan millet topluluğumuzun üstündeki ağır sosyal baskıları kaldırmağa çalışmak, cemiyetin tekâmülünü hızlaştırmak millet sevgisi besleyenlere bir borçtur.

Bugüne kadar yapılan millet tarifleri, ana unsur olarak kullanılan esaslar itibarı ile hatalı, mistik veya hiç olmazsa noksan-dır. Aynı hâkimiyet ülkesi içinde yaşamak, aynı ırktan olmak, aynı dine inanmak, hat-tâ aynı dili kullanmak... insanlar arasında müşterek ve kuvvetli bir bağ olabilmeye kâfi değildir. Aynı dinden olmaları, aynı dili kullanmaları insanların birbirini istismar etmelerine her zaman engel olamamaktadır. Bunlara ve buna benzer unsurlara dayanan tarifler, daha ziyade politik temayül-lere hizmet eden birer propaganda vasıtası olarak kullanılmışlardır. Yaşama şartları birbirine benziyen insanlar arasında birleş-tirici âmiller yalnız bu tariflerin saydığı un-

surlardan değil, aynı zamanda ve bilhassa hayat şartlarından doğuyor.

Memleketimizin bazı muntakalarının sa-kinlerine Arap, Kürt, Lâz, Çingene, Boşnak veya Arnavut diyenler, milleti birleştirici olmaktan ziyade parçalayıcı bir zihniyetin mümessilleridir. Siyasî sınırlarımız içinde, arzulara ve şahsî hırslara göre parçalanış-lara engel olmağa çalışmayı bir vazife sayı-yoruz. Buna benzer parçalayıcı fikirlerin ancak zararlı bir tesiri olabilir.

Biz Trakya'nın çatlamış topraklarını, Ege muntakasının üzüm bağlarını, zeytinlik-lerini, Cenup Anadolu'nun portakal bahçe-lerini ve nihayet büyük bir toprak parçasını stepleri ve kel dağları ile kaplıyan kara taş-tan yapılmış köyleriyle, orta Anadolu'yu se-viyoruz.

Memleketimizin, başından karı ve bulutu eksik olmayan dağlarını, yeşil yamaçların kıvrıla kıvrıla akan ırmaklarını seviyoruz.

Tabanı çatlak bacaları, trahomlu yavrul-ları, yanık türküler söyleyen yetimlerin ve yeni gelinleriyle teknik ve makinanın getire-ceği refahı bekleyen bütün bu insan çoklu-ğunu toptan seviyoruz.

Çiğerlerini pamuk veya kömür tozları ile harap ederek gündelik geçimlerini temine çalışan insan kütlelerini seviyoruz. Ve işte bizim milletimiz bu kalkındırmaya çalış-tığımız insan kümeleridir. Sessiz sessiz çalış-san, ne için olduğunu sormadan ve kahra-man adını beklemeden harplerde ölen, muz-tarip kümeler... Hayatımızın bir tek mâna-sını bu şuurlaşan sevgide bulduk. Bu sevgi-de inhisarelik yok. Kendini hasis hırslarına kaplırmıyan, menfaatlere köle olmadan büt-tün bu milletin hizmetine girmeyi şeref bi-lenlerle yolumuz da, yüreğimiz de, sevgimiz de birleşir.

İnsanları Arap atlarına benzetip ırkları-na, şecerelerine, kafa taslarına veya kula-rına bakarak asaletlerini tayine çalışanlar varsa bunlar varsın gizli maksatların birer küçük kuklası olmakta devam etsinler. Biz,

bütün bu ilmi temelden mahrum iddialara inanmıyoruz ve asalet iddia edenerin yüz tanesine Kalaba köyünden bir çiftiye, Zonguldak ocaklarında namuskâr emeğinin verimiyle yaşamağa çalışan bir işçiye değişmeyiz, çünkü bunlar milletimizin özüdür. Biz tanıdığımız veya tanımadığımız, aydın veya yarı aydın, çiftçi veya işçi... bir büyük adsız kahraman kütlesiyle arkadaşız, biriz ve beraberiz. Tarlada çiftçi, fabrikada işçi, köyde muallim veya dairede memur... Bizim kıymet ölçülerimize göre insandır ve esittir. Biz kuvvetimizi köklü bir sevginin doğurduğu birlik ve beraberlik ruhundan ve hizmetimizi tabiatın ve tarihi tekâmülün akışından alıyoruz. Büyük içtimai sevgilerin derin bir surette kökleştiği yüreklerde küçük hırsların yeri olamaz.

Velhasıl biz, üzerinde doğup büyüdüğümüz ve ölmeye kadar bağlı olacağımız bu toprağı seviyoruz. Dağlarını, vâdilerini, verimsiz stepelerini, verimli ovalarını, sıcak bölgelerini, karlı soğuk yaylalarını oldukları gibi, hayali vasıflarla süslemeğe lüzum görmeden, böyle süslemeyi küçümseyerek, seviyoruz. Topluluk hayatımızın temeli olan bu toprağı, ormanları, madenleri, kömür ocakları, su kuvvetleri, münbit ve çorak bölgeleriyle, bütün yer üstü ve yer altı niyetleriyle seviyoruz. Bir millet olarak üstünde yaşadığımız ve bu yaşamamızın tükenmez kaynağı olan bu toprağı elindeki iptidai vasıtaların bütün imkânlarından faydalanarak ömür tüketen bir çalışma ile işleyen ve yarın makinaya bütün hakkını ve

erek onu da istiklakla kullanacak kabiliyetle olanları, tirenlerimizi yurdun bir başından öbürüne işletenleri, fabrikalarımızda çarkları döürenleri, çocuklarımızı okutan, hastalarımıza bakanları, kitleleri, daha müreffeh, daha kültürlü bir topluluk hayatını gerçekleştirmek için kendini veren herkesi seviyoruz. Bizim bu sevgimiz daraltıcı, parçalayıcı değil, bütün millet topluluğunu kucaklayan bir sevgidir. Bu sevgiyi inhisar altına almak isteyenler varsa, Arap atları gibi millet içinde yedi göbek şecere peşinde koşanlar varsa, vatandaşların doğmuş oldukları bölgelere göre fark gözetmek isteyenler varsa, hamiyet ve bağlılık farkı kızmak isteyenler varsa, bunların, iyi niyetleri bile olsa, yanlış ve daraltıcı yolda yürüdüklerine kanlız. Bizim millet sevgimiz geniştir, kurneudur, yapıcıdır. İçimizi sevinç, çevik ve ümitle doldurur; başkalarına, başka topluluklara karşı kin ve garezle değil... Düşmanlık, kin ve garez üzerine kurulan millet sevgisi, yamalı, müsbet bir his, hakiki millet sevgisi değildir. Bu, milletin dikkat ve enerjisini bu yurttan yapılacak işlerden, erişilecek gayelerden ayrılarak boş, nafil emeller ardına milli enerjiyi harcamaya sebep olur. Yirminci asır ilim ve teknik vasıtaları ile bütün milletler, insanlar için müreffeh, yüksek bir hayat seviyesi imkânlarına malik olan bu yer yüzünde, bize zarar vermiyen, bizim gibi kendi milletlerinin ve insanlığın ülkülleri için çalışan toplulukları da içine alacak kadar bizim millet sevgimiz cömert, geniş ve sıcaktır.

TÜSTAV

AÇIK YOLUN TÜRKÜSÜ

WALT WHITMAN

Walt Whitman (1819 - 1892) Amerikan şiirine «serbest nazm» getirmiş ve kendine has üslubu ve işlediği mevzularla o zamana kadar şiirde alışılmış gekillerden uzaklaşmıştır. Evvelâ şiirleri anlaşılmanış ve beğenilmemiştir, hattâ ilk kitabını basacak tabî bulamadığından kitabı kendisi dizmiş ve basmış. Şöhret ona yavaş, yavaş, geç gelmiştir. Modern Avrupa şiirleri üzerine tesirleri olmuştur. Şiirlerinde bazı kısımlar «serbest nazm» olmaktan da çıkar; nesirden farksızdır. Whitman'ın şiirlerinde, hâkim bir surette, hayatta olmanın şevki ve sevinci vardır. Tabiatı bütün halleri ile sever; şiir yazmak için «yüksek mevzu» aramaz; patates ve havuçlarda da güzellik vardır. Fakat Whitman bu «küçük şeyler» küçük şeyler olarak ele almaz; onları daha geniş bir muhteva içinde, kâinatı kucaklayan bir tabiat sevgisi içinde işler. İnsana ve insanın istikbaline inancı vardır. Onun için Whitman çok iyimser bir hayat görüşü ifade eder; fakat bu, her şeyi olduğu gibi kabul eden, uyuşuk bir iyimserlik değildir. Bu, inançla girilen bir hayat mücadelesinin, istikbale inancın doğurduğu gürbüz, nabız vuran bir iyimserliktir.

Whitman'ın kendi hakkında yazdığı bir şiirden çevirdiğim üç parça Maarif Vekilliğinin neşrettiği Tereüme mecmuasının ikinci cilt, yedinci sayısında çıkmıştı. Burada da diğer bir şiirden üç parçanın tereümesini veriyoruz.

B. S. BORAN

Aydın yürekle, yaya, açık yola çıkıyorum.
Sağlık bende, hürriyet bende, dünya önümde,
Uzun çamir yol önümde, nereye dilersem oraya götürür.
Bundan böyle talihim açık olsun demiyorum, açık talih artık benim kendimde;
Bundan böyle sızlanmıyorum, işimi yarına bırakmıyorum, bana gereken hiç bir şey yok;
Güçlü, hem de halimden hoşnut, açık yolu boyluyorum.

Bu yer yüzü — o bana yeter.
Yıldız kümeleri daha yakın olsun demem;
Oldukları yerde onlar, iyidirler, bilirim;
Oradakilere de onlar yeterdir, bilirim.

(Halâ o eski, tatlı, yüklerimi taşıyorum;
Taşıyorum onları, erkeklerle kadınları — nereye gitsem beraber götürürüm;
İnan olsun, onlardan kurtulmamın yolu yok;
Ben onlarla doluyum; gün gelir, karşılık, ben de onları doldururum.)

Bundan öte, hürriyet.
Bundan öte kendime ferman ettim: sınırlardan, hayalî bölümlerden kurtul, dedim;
Gönlümün çektiği yere giderim;

Kendi kendimin efendisiyim, tam ve mutlak.
Başkalarını dinlerim, dediklerini iyi tartarım,
Duraklarım, araştırmam, düşünürüm,
İncitmeden, ama bükülmez bir irade ile, beni tutacak tutaklardan sıyrılırım.

Genişliklerden derin nefesler çekiyorum;
Doğuyla batı benimdir; şimale cenup benimdir;
Umduğumdan da daha büyük, daha iyiyim;
Bende bu kadar iyilik bulunduğunu bilmezdim.
Bana her şey güzel geliyor.
Hem erkeklere, hem kadınlara tekrar ederim: sizlerin bana ne kadar iyiliğiniz dokunda,
ben de size öyle iyilik etmek isterim.

Yol boyunca kendim için de, sizin için de toplayacağım;
Yol boyunca, erkeklerle kadınlar arasına dağılacığım;
Onların arasına bu yeni neşeyle dobralığı salacağım;
Her kim beni reddederse etsin, umursamam;
Her kim beni kabul ederse, o erkek veya kadın mutlu olur, beni de mutlu kılar.

Haydi ! Kim olursan ol, gel benimle yola koyul !
Benimle yol alırken, o hiç biktürmeyen şeyi bulursun.
Bu toprak hiç biktürmaz;
Bu toprak kabadır, susar, anlaşılmaz ilkin — Tabiat kabadır, anlaşılmaz ilkin;
Yüreğin pek olsun, karılma — yürü git — tanrılara değer şeyler vardır, iyice örtünmüş,
Ardı içerim sana, dilin anlatamıyacağı kadar güzel, tanrılara değer şeyler vardır.

Haydi ! Burada durmamalıyız !
Ne kadar tatlı olursa olsun bu biriktirilen şeyler — ne kadar kullanışlı bu ev; burada
kalamayız;
Ne kadar kıyıtı ise de bu liman, ne kadar durulmuş olsa da bu sular, burada demir ata-
mayız;
Ne kadar hoşsa da bizi saran misafirlik, onu ancak kısa bir zaman tatmak için iznimiz
vardır.

Dinle ! Seninle açık konuşacağım.
Ben o eski cilalı mükâfatlardan vermiyorum; kaba sapa yeni mükâfatlar veriyorum;
Başından geçmesi gereken günleri bir gör:
Şu zenginlik denen şeylerden yığmıyacaksın,
Bütün kazandıklarını açık elle dağıtacaksın,
Yöneldiğin şehre yeni mi vardın? Söyle dilediğin gibi henüz mü yerleştin? Hemen yeni-
den yola koyulmak emriyle, dayanılmaz bir çağrıyla çağırıldın.
Ardına kalanlar sana içnoli gülümsemelerini, alaylarını sunacaklar,
Gönderilen sevgi nişanelerine yakacı, ayrılış öpücükleriyle cevap vereceksin,
Seni tutmak için uzanan eller, okun, seni tutmasın.

TUSTAV

BU HARP YILLARINDA FRANSIZ ŞİİRİ

NERMİN M. MENEMENCİOĞLU

*Doğrusunu söylemek lâzımsa, gerçeveler (zaman, mekân) çatladılar.
Artık gerçeğe yok. İçlerindeki şeyler de çatladı. Ve aralarındaki münasebetler de. (İliyet, cevher.)*

Jean Wahl

Fontaines, Temmuz - Eylül 1942.

1940 senesinin ilk baharında belki asrımızın en beklenilmiyen hâdisesini gördük: Fransız inkılabından beri milyonlarcasına insanın kendilerine manevî vatan bildikleri Fransa istilâya uğradı. Yıkılacak köprüler yıkılmadı, müdafaa edilecek şehirler müdafaa edilmedi, zabıtlar askerlerini bırakıp ailelerine döndü, askerler ordu ordu teslim oldu, hükûmet adamları panîğe tutuldu, Avrupa ve hattâ Amerika münevverlerinin ve artistlerinin kâbesi olan Paris düşman tarafından kolaylıkla işgal edildi ve ışıklar şehrinin sönmesi ile bütün Fransa'yı blackout kapladı. Bu hâdisе herkesi alâkadar ettiği gibi bizi de çok alâkadar eder. Bizim istibdat günlerimizde (Yakup Kadri'nin Sürün romanında gördüğümüz gibi) Paris'e kaçmak, hürriyete, aydınlığa, terakkiye kavuşmak demektir. Yüz seneden beri Fransız edebiyatı edebiyatımıza tesir etmiştir. Bu tesirlerin daima müspet olup olmadığını burada münakaşa etmeyelim. Hakikat şudur ki herkesçe, ve biz Türklerce, birinci derece bir devlet ve büyük bir kültür menbaı sayılan Fransa bir kaç hafta zarfında mağlûp edildi. Daha doğrusu, mağlûp edilmedi, teslim oldu. Bu hayret verici hâdisenin sebeplerini incelemek henüz tamamiyle mümkün değil, çünkü 1940 senesi bize çok yakındır, ve hâdisenin iç yüzünü anlamamız için senelerin geçmesi, olayların ortaya çıkarılması lâzımdır. Fakat şimdiden kendimize bazı sualler sorabilir, onlara cevap arayabiliriz. Meselâ,

acaba Fransa'nın siyasi ve askeri teslimine rağmen kültürel varlığı devam ediyor mu? Eğer devam ediyorsa, bugün ellerine kalem alanlar geçmiş olayları bizim için biraz olsun aydınlatabiliyorlar mı? Fransa için teslim oldu? sualine cevap verebiliyorlar mı?

Tabii harp Fransızlar için az sürmesine rağmen bazı münevverlerin ölmüne sebep oldu: meselâ genç ve değerli romancı Paul Nizan Dünkerk'in gerilerinde müttefiklerinin vapurlara yüklenebilmesi için harp eden Fransız kuvvetleri ile ölmüştür. Fakat umumiyetle Fransız münevverleri Polonya'da, Çekoslovakya'da, Yugoslavya'da, Yunanistan'da olduğu gibi işgal kuvvetleri tarafından öldürülmemiştir. Bir çok eskiden şöhret kazanmış kimseler yazmağa devam ettiği gibi yeni neşredilen (yani 1939 da harp edecek yaşta olan nesilden) sayısız gençler her türlü yeni gazete, mecmua, kitap neşretmektedirler.

Haziran 1940 tan 1942 nihayetine (tek-mil Fransa'nın işgaline) kadar Fransız muharrirlerini üçe ayırmak mümkündür. Bir kısım işgal altında olan Paris'te yazı yazmakta olanlardır. Bunlar arasında eskiden tanıdığımız, okuduğumuz meşhur kimseler çok olduğu halde bu grupla alâkadar değiliz. Almanların teşviki veya sadece müsaadesi ile yapılan neşriyat Fransız kültürüne misal olarak getirilemez. Bir ikinci grup Almanya'da esir olan iki milyona yakın asker arasında bulunan muharrirlerdir. Bunların

bir çoğunun neler yazdıklarını ancak daha sonra görebileceğiz. Fakat ara sıra Fransa'nın son zamanlara kadar işgal altında bulunmayan kısımlarında neşredilen mecmualarda, esir şairlerin eserlerini okumak mümkündür. Üçüncü grup işgal edilmemiş Fransa'da ve müstemlekelerde neşriyat yapan gruptur. Aralarında hem Paris'ten kaçmağa muvaffak olan bazı tanınmış muharrirler hem de ilk defa işitilen isimler var. Her gün yeni kitaplar, yeni mecmualar basılmakta. Kitapların çoğu şimdilik maalesef burada bulunmadığı için ancak tenkitlerini okuyabildik. Fakat edebî mecmuaların bir kısmını sayalım:

Poésie 1942. Evvelâ 1939 ilkteğrininde «Poètes Casqués» ismi ile çıkan şiir mecmuası. Villeneuve - lès - Avignon'da neşredilir.

Profil Littéraire de la France. Evvelâ yine 1939 da «Revue Septembre» ismi ile çıkan mecmua. Nice'de neşredilir.

Confluences. «Fransız Rönesansının mecmuası» başlığını taşır. İki senedenberi Lyon'da çıkar.

Ochiers du Sud. Şiir, tenkit, felsefeye ait 28 senelik bir mecmuadır, fakat son seneler yeni bir mâna kesbetmiştir.

Fontaine. «Yeni Fransız edebiyatına» ait aylık mecmuadır. Cezair'de çıkar.

Quatre-Vents. Tunus'ta, Genç Fransa grubu tarafından neşredilir.

Idées. Vichy'de çıkan yeni bir aylık mecmuadır.

Pyrénées. Toulouse'da çıkan yeni bir mecmuadır.

L'Arbalète. (Lyon).

La Tunisie Française Littéraire. Tunus.

Bu gibi mecmualar en çok şiir neşretmektedirler; ve reklam sahifelerinde isimleri zikredilen kitapların çoğu da şiir kitabıdır. Demek ki harp senelerinde çok şiir yazılıyor. Bu hâdiseyi yalnız Fransa'da değil,

aynı zamanda İngiltere'de de görüyoruz. Orada da harp başlar başlamaz şiir neşriyatı birden arttı. Fakat Fransa'ya dönelim. Fransız şairleri bir yenilemeden, bir Rönesanstan bahsediyorlar. Muhakkak ki vatanlarının geçirdiği büyük facia böyle bir Rönesans için başlangıç teşkil edecek kadar vahim bir hâdisedir. Fakat acaba hakikaten bir Rönesans karşısında mıyız? Fransız şairleri dedelerinin yaptığı gibi büyük bir mevzudan ilham alarak büyük şiirler mi yazmaktalar?

Okuduğumuz şiirlerde harpten, mağlûbiyetten, Fransa'nın son seneler zarfında geçirdiği maddî ve manevî buhranlardan hemen hemen hiç bahis yok. Yeni çıkan mecmuaların birinin, meselâ **Profil Littéraire de la France** mecmuasının 10 unu nüshasının fihristini alalım. Makalelerin ve şiirlerin isimleri, sıra ile:

Découverte d'une Ile (Bir adanın keşfi).

Spectres (Hayal - Hayalet).

Introduction à des Mémoires (Hâtıra giriş).

Les Amants et leurs Morts (Aşklar ve ölümler).

Trois Poèmes (Sortilège, la Colonne, La Ville n'a Plus de Fond) (Üç şiir: Füsün, Sütun, Şehrin dibi kalmamış).

Le Coeur de Tous (Hepsinin kabi),

Déroute de mon Ombre (Gölgemin hezimet),

Les Trois Nuits (Üç gece),

Nuit de Songe (Rüya gecesi),

Notre Large (Enginimiz),

Durer (Devam etmek),

Une Poésie (Bir şiir),

Retour (Aydı),

Nocturne (Nokturn).

Gölgelerin, hortlakların, ölümlerin, rüyaların, karanlık gecelerin dolaştığı bu sahifelerin her hangi bir memlekette her hangi bir tarihte yazılması mümkündür. Bu sahifelere muhakkak bir tarih atmak icap ederse, o zaman «On dokuzuncu asrın sonlarına doğru» diyebiliriz. Çünkü bu gibi şiirlerde Bau-

delaire, Rimbaud, Mallarmé, Appollinaire'in ve hattâ dadaist ve sürrealistlerin izlerini görebiliyoruz. Bu gibi bir cereyana Rönesans değil, ricat demek daha doğru olur. Dadaizm ve sürrealizm 1914 dünyasının uyandırdığı tiksintiden ilham alan kuvvetli cereyanlardı. Bir çok insanları güldüren bu sanat cereyanları esas olarak ciddi bir gaye takip ediyorlardı: mademki içinde bulunduğumuz cemiyet bu kadar çirkin, bu kadar çürük, mademki bu cemiyetin çirkinliği ve çürüklüğü korkunç ve (o zamana kadar) emsali görülmemiş bir harbe sebebiyet veriyor, o halde biz bu cemiyetin kıymet verdiği şeyleri hiçe sayacağız, eserlerimizde bir ayna gibi hakikatın mânasızlığını aksettireceğiz, kelimeleri, renkleri, şekilleri alt üst edip onlara üstün bir hakikat ortaya çıkaracağız. Bu gayenin çerçevesi içinde dadaist ve sürrealistlerin en acayip, en saçma eserlerini bile az çok anlamak mümkün oluyor. Halbuki bugünkü mânası müphem, vezni zayıf şiirlerde ancak bu eski cereyanların hafif bir aksini görebiliyoruz. Her sanat cereyanı zamanının hâdiselerinden ilham alır. Esasında sırf bir isyan olan bir sanat cereyanını taklit etmek, veya onu yepyeni şerait altında devam ettirmek, büyük bir edebiyat yaratmanın tam aksidir.

Bu noktayı incelemek için Fransa'da bugün yazılan fena şiirlerden misal getirmek kolaydır. Okuduğumuz mecmuaların hepsinde bir çok çirkin ve ehemmiyetsiz şiirler var. Fakat bu gibi şiirler belki de daima yazılır, ve okunduktan sonra unutulur. Ele aldığımız meseleyi belirtmek için bize kuvvetli bir şairin eserlerinden bahsetmek daha doğru olur:

Harp başhyalı Fransa'da en çok okunan, en büyük şöret kazanan kitap, Louis Aragon'un *Le Crève-Coeur* isimdeki şiir kitabıdır. Aragon'u eskiden tanır ve severiz. Bir zamanlar o da dadaist şiirler yazdı, sonra isyan devrinden daha müspet bir devre geçerek *Les Cloches de Bâle*, *Les Beaux Quartiers* gibi içtimai romanlar, *Traité du Style*, *La Peinture au Défi* gibi kritik eserler verdi. Şimdi harp senelerinde tekrar şiir yazmağa başlamış. Şiirlerinde sevgilisinden ayrılığın acılığını, sevdiği yerlerden uzak kalmanın nostaljisini, ölüm ve mâğlûbiyetin fecaatını anlatıyor. Şüphesiz ki son senelerde bir çok Fransızlar sevgililerinden ve memleketlerinden uzak kaldılar, bir çoğunun dostları, akrabaları harpte öldü, tanklar altında çiğnendi, veya esir düştü. Mevzular güzel, ve Aragon'un şiirleri de güzel. Bir misal verelim

O mois des floraisons, mois des métamorphoses
Mai qui fut sans nuage et Juin pignardé
Je n'oublierai jamais les lilas ni les roses
Ni ceux que le printemps dans ses plis a gardés
Je n'oublierai jamais l'illusion tragique
Le cortège les cris la foule et le soleil
Les chars chargés d'amour les dons de la Belgique
L'air qui tremble et la route à ce bourdon d'abeilles
Le triomphe impudent qui prime la querelle
Le sang qui préfigure en carmin le baiser
Et ceux qui vont mourir debout dans les tourelles
Entourés de lilas par un peuple grisé

Je n'oublierai jamais les jardins de la France
Semblables aux missels des siècles disparus
Ni le trouble des soirs l'énigme du silence
Les roses tout le long du chemin parcouru

IUSTIAV

Le démenti des fleurs au vent de la panique
Aux soldats qui passaient sur l'aile de la peur
Aux vélos délirants aux canons ironiques
Aux pitoyable accoutrement des faux campeurs

Mais je ne sais pourquoi ce tourbillon d'images
Me ramène toujours au même point d'arrêt
A sainte Marthe Un général De noirs ramages
Une villa Normande au bord de la forêt
Tout se tait L'ennemi dans l'ombre se repose
On nous a dit ce soir que Paris s'est rendu
Je n'oublierai jamais les lilas ni les roses
Et ni les deux amours que nous avons perdus

Bouquets du premier jour lilas lilas des Flandres
Douceur de l'ombre dont la mort farde les joues
Et vous bouquets de la retraite roses tendres
Couleur de l'incendie au loin roses d'Anjou (1)

Güzel, fakat bu leylâklar ve güller için-
de bir gerginlik, bir neo-romantizm, bir boz-
gun havası esiyor. Eskiden Fransa'nın içti-
mai tiplerini keskin bir pıçakla oyan, iç

mekanizmalarını ortaya çıkaran muharrir
şimdi ne kadar yumuşamış, beklediği bu-
ranla karşılaştığı zaman nasıl kendi içine
çekilmiş! Bir başka şirinde (2):

Rendez-moi rendez-moi mon ciel et ma musique
Ma femme sans qui rien n'a chanson ni couleur
Sans qui Mai n'est pour moi que le désert physique
Le soleil qu'une insulte et l'ombre une douleur

1) Ey çiçeklerle yaprakların açılma ayı her şeyin
değiştirdiği ay,
Bulutsız geçen Mayıs pıçaklanan Haziran,
Leylâklarla gülleri hiç bir zaman unutmuyaca-
ğım.

Ne de baharın kıvrımlarına gizlediklerini,
Feci kuruntuyu hiç bir zaman unutmuyacağım
Alayı hayırcıları halkı ne de güneşi
Aşk yüklü arabaları Belçikanın hediyelerini
Titreyen havayı ne de araların vızıldadığı yolu
Ne de dâvanın üstüne çıkan hayasız zaferi
Öpüşmeyi kırmızı renkle temsil eden kanı
Ne de serhog bir halk tarafından leylâkları
sarılıp

Kulelerin içinde ölmeğe gidenleri.
Fransa bahçelerini hiç bir zaman unutmuyaca-
ğım

Geçen asırların dua kitaplarına benzer bohçe-
lerini
Ne de akşamların baygınlığını; sükûtin sırrını
Geçilen yol boyunca uzanan gülleri
Çiçeklerin bozgun fırtınasını
Korkunun kanadı üstünde geçen askerlere

Hezeyana tutulmuş bisikletlere, alaycı toplara
Yalancı konakçıların zavallı kıyafetlerini yalan-
lamasını

Fakat bilmem ki neden bu teğbîh kasırgası
Beni hep aynı durak noktasına getirir
Saint Marth'da bir general sıyah dallar
Orman kenarında bir Normandiya köşkü
Her şey susuyor düşman gölgede dinleniyor
Paris'in teslim olduğunu bize bu akşam söyle-
diler

Hiç bir zaman leylâklarla gülleri unutmuyacağım
Ne de kaybettiğimiz çift aşkı
İlk günün buketi leylâk Flandr leylâğı
Ölümün yanaklarına düzgün sürdüğü gölgenin
tatlılığı

Ve siz ricat buketleri yumuşak güller
Yangın rengi Anjou gülleri.

2) Gök yüzünü geri verin musıktıyı geri verin
Onsuz hiç bir şeyde ses ve renk kalmıyan kadı-
nımı
Onsuz ki benim için Mayıs cismantı çöldür
Ve güneş bir hareket, gölge bir acı

Gençlerde belki daha tabii bulunan bu hal, Aragon gibi pişkin bir muharrirde bizi biraz hayrete, biraz da endişeye sevk ediyor. Demek o sevdiğimiz güzel Fransa'da istikbal o kadar ümitsiz midir ki dahili ve harici düşmana mukavemet hissinden alâmet görüyoruz? Herkes derin bir bedbinliğe kapılmış: «Dünya, vatan, başkaları, ne olursa olsun, moi je m'en fiche, beni rahat bırakınlar, alleme, sevgilime kavuşayım, işte o kadar.»

Bir fransız edibi «Şiirin gûya yenilenmesinden» bahsederken (Georges Lorris, D'Un Prétendu Renouveau Poétique, Confluences, Mayıs 1942) diyor ki: «İfade kudretlerinden o kadar emin olan şairlerin gayelerini izah eden bir manifesto neşretmelerini arzu edebiliriz... Fakat şayanı dikkattir ki son aylarda ortaya çıkan yegâne manifesto Aragon'un Crève-Coeur adlı eseridir. Halbuki Aragon'un şairlerimize teklif ettiği usul, hiç olmazsa şekil ve kafiye noktai nazarından tamamen anakronik bir usuldür... Şiir manifestosu olarak Le Crève-Coeur aktüaliteden pek uzaktır... Olayların, cereyanların haricinde ancak onlara tezat teşkil ederek mahiyetlerini, belirtiyor. Bugünkü şiirin istikameti hâlâ tayin edilmemiştir.»

Aragon romantizme kaçmış. Tanınmış şairlerden Pierre Emmanuel dini mistikliğe ricat ediyor. Başka bir çokları da sadece «Fantaisies» ye kavuşuyor, bazan gelişi güzel, daima mânası müphem şiirler yazıyorlar. Hattâ «normale» mevzulardan (aşktan, aileden, memleket güzelliğinden, mevsimlerin değişmesinden, tarladan, enginlerden) bahsettikleri zaman, 1943 senesinde yaşadığımızı hatırlayarak yine Georges Lorris'in kullandığı bir tâbiri düşünüyoruz: **éclatante inactualité.**

Şüphesiz Fransız aktüalitesini tam ola-

rak bilmiyoruz. Fakat şurada burada okuduğumuz havadisleri, Fransa'dan gelen yolların söylediklerini bir araya getirerek istikbalde daha mufassal olarak öğreneceğimiz hakikatin ne kadar acı olduğunu tahmin etmek mümkündür. Harbin başlangıcından bugüne kadar Fransa'da neşredilen şiirlerde bu hakikatin akislerini ancak menfi bir tarzda görüyoruz: ve eğer okuduklarımızdan umumî bir netice çıkarmak istersek, Fransız ediplerinin perişan bir halde olduklarına, günü geçmiş kâhplar içinde bir bozgun edebiyatı yaratmakta olduklarına kanaat getirebiliriz. Fakat bir edebî cereyana fazla umumî bir mahiyet vermek de tehlikeli ve yanlış bir şeydir. Şüphesiz ki mağlûbiyetten hemen sonra çıkan edebiyat mağlûbiyetin sebeplerini biraz olsun aydınlatır. Nihayet bu şairler Fransa'nın karışık ve kirli siyasi hayatına doğrudan doğruya iştirak etmemişler bile rey veren, askere çağırılan, hayatını kazanmaya mecbur olan insanlardır. Hattâ harp senelerinde yaşadıklarını kabul ederek kendilerine «Mîğferli Şair» ismin vermişler. Aynı zamanda bu şairlerin eserlerini tetkik ederken bazı şeyleri unutmamamız lâzım. En başta: Stalaglarda, Ofiaglarda (yani Alman esir kamplarında) yazılan şiirler gayet tabii olarak sıkı bir sansüre tâbi tutulduğu gibi, cenup Fransa'da ve müstemlekelerde de neşredilen mecmualar ayrıca sansürden geçerler, kapaklarında sansür vizesini taşırlar. Bir Fransız şairi memleketinin dertlerini anlatmak istese de bunu ancak sansürün muvafık gördüğü tarzda yapabilir. Bu vaziyet şairleri müphem, hülya dolu bir üslup kullanmaya sevkeder. Bizde Abdülhamit zamanında olduğu gibi. Bazı şairlerin kalplerindeki acıyı örtülü bir tarzda şiirlerine döktüklerini de görüyoruz. René Lacote'un bir şiirinden misal alalım (3):

J'ai le mal des capitales à posséder

Comme on étreint sa soeur dans les naufrages

3) Baş şehirlerin elime geçireceğim filleti var
Nasıl ki gemi batarken kız kardeş sarılır
İhtikam ümidini kaybetmeyen kinli mütehassırlar

Onlar binlerce oradadır ve görmezler
Mezar taşının altından yüksekn tufanı
Ve Nisanın ilk rüzgarında hayatı tatlı bularak
Ölülerin yatıklarında sevimliğe giderler.

Moribonds haineux sans espoir de vengeance
Ils sont là par milliers qui ne voient pas
un déluge monter sous la pierre tombale
qui trouvant la vie bonne au premier vent d'avril
s'en vont faire l'amour dans le lit des morts

Ve Weinsberg'de esir olan Henri Mougin'in bir şiirinden (4):

La place est vide au cabaret
et vide elle est près de nos femmes
et dans le coeur un creux parfait
et dans la tête un vent mauvais
et de l'acide dans les larmes
... Craignons de n'être heureux qu'à peine
Quand nous seron à la maison
Et nos filles feront neuvaine
Nos fils sont déjà capitaines
Pour qu'on nous remette en prison?

Bu son satırlara müphem bile diyemeyiz. Burada şair, mesleki geleniğinin müsaadesi nisbetinde hakikata yaklaşıyor. Daha ötesi- ni incelemek belki şairlere değil, başkaları- na düşer.

Esasen Fransız şiiri meselesi çok daha büyük bir meseleye bağlıdır: Fransa'nın istikbali meselesi. Bütün Fransızlar bedbin değil, bütün kafalarda fena rüzgârlar esmi- yor. Ve Fransa'nın istikbalini düşünen, ha- yatlarını tehlikeye koyarak onu hazırlayan bir çok insanlar var. Fransa'nın dirilme kuv- vetini yalnız şairlerinin eserleri ile ölçmek istemeyiz. Şairler bir ayna gibi bir hâleti ruhiyenin akislerini gösterirler, fakat o hâ- leti ruhiyenin haricinde bir çok faaliyetler olabilir. Başka menbalardan da öğreniyoruz ki, Fransa'da gizli kapak altında mukave- met, teşkilatlanma, ilerleyiş hareketleri mev- cut. Çürük üçüncü cumhuriyetin yıkılışı belki de netice olarak faydalı bir şey olacak.

Muazzam bir dünya kültür buhranı için- de bulunuyoruz. Yarınki kültürün, yarınki edebî cereyanların istikametini harpten son-

raki sulh şartları tayin edecek. Bugün an- cak şunu diyebiliriz: evet, 1940-1942 senele- rinde okuduğumuz Fransız şiirlerinde umu- miyetle bedbinlik, istikametsizlik, hakikat- ten kaçış, geriye dönüş alâmetleri var. Fa- kat bu alâmetler yarından ziyade düne ait- tir - Fransızlar kararsızlık içinde iken mem- leketteri gördüğümüz hale düşebilirdi. Fa- kat üçüncü cumhuriyetin yıkılması ile bü- yük Fransa ortadan ebediyen mi kalkacak? Fransız kültürü Yunan ve Latin kültürleri- ne mi karışacak? Bunu asla zannetmiyoruz. Neo-romantik veya neo-sürrealist Vichy edebiyatının yerine hakikata dayanan yeni ve kuvvetli bir Fransız edebiyatının yara- tılacağını ümitle bekliyoruz.

4) Meyhanede yer boş kaldı
Ve karılarımızın yanındaki yine boş
Ve kalbin içinde mutlak bir boşluk
Ve kafada kötü bir rüzgâr
Ve göz yaşlarında bir ekşilik
Eve döndüğümüz vakit
Yarı mesut olmaktan korkalım
Oğullarımız artık yüzbaşı olmuştur
Kızlarımız da dokuz gün itikâfa çekilecekler
Bizi yine hapse koysunlar diye?

TÜSTAV

İLİM VE CEMİYET

BEHİCE SADİK BORAN

Modern ilmin yarattığı bilgi hazinesinin sanayide, muhtelif istihsal faaliyetleri sahasında ne kadar geniş tatbik edildiği noktası, üzerinde uzun uzun durulmaya hacet göstermeyecek kadar aşikârdır. İlimin tatbikatı demek olan teknolojiyi kaldırmız, garp medeniyeti denilen medeniyetin temelini çöktürmüş olursunuz. İlimin tatbikatının cemiyetteki bu hayatî mevkiî umumiyetle kabul olunmakla beraber, hâlâ mantık kitaplarında, felsefî düşünenler ve «saf ilim» taraftarları arasında «ilim, ilim içindir» diye bir söz geçer. Bu kanaatte olanlar, birbirinden ayırt edilmesi lâzım gelen iki görüşü birbirine karıştırıyorlar: Biri, ilmin, ilmi faaliyette bulunan fertlerin sübjektif köşesinden görünüşü; yani ilim adamının yaptığı işe karşı aldığı ruhî tavır (attitude). Diğeri ise, ilim faaliyetinin topluluğun hayatı bakımından telâkkisi; yani topluluğun bu faaliyete bitçiti değer ve bu faaliyetin topluluğun hayatında gördüğü iştir.

İlim adamı, «ilim, ilim içindir» kanaati, ruhî hali içinde çalışabilir; çalışmalarının tatbiki neticeleriyle ilgilenmeyebilir. Hattâ bir bakıma onun bu kanaatle çalışması iyidir de; zira hemen pratik neticeler elde etmek gayesiyle çalışılırsa, ilmi çalışmaların ufukları daralabilir; yeni buluşların, gelişmelerin pratik neticesi ne olacaktır, önceden kestirilemez. İlim adamı pratik gayeler gütmeyen «saf ilim aşkı» ile aşıldıysun, eninde sonunda bu faaliyetinin neticeleri tatbikatta yerini bulacaktır. Bununla beraber ilim adamının bu suretle pratikten, tatbikattan uzak yaşaması ancak bir bakıma iyidir; diğer taraftan bu ruhî halin bir tehlikesi var-

dır. «İlim, ilim içindir» diyerek ilim adamı mesuliyetten kaçınmış oluyor. Halbuki o yalnız ilmi faaliyette bulunan bir kimse, bir makine değildir; her şeyden önce bir cemiyetin uzvu, vatandaşdır, kendi çalışmalarının neticelerinin tatbikatta ne gibi gayeler için kullanıldığı meselesi ile ilgilenmeli, bunun da mesuliyetini hissetmelidir.

İlmi faaliyet topluluğun gözü ile görüldüğü zaman, ilmin insan için, cemiyet için olduğu açık olarak belirir. Evinin bodrumunda, veya avludaki anbarda kendi kendine çalışarak keşiflerde bulunan veya bulunmaya gayret eden kâşifler devri artık geçmiştir. İlim adamı, iş arkadaşları, asistanları, kitapları, lâboratuvarları, pahalı âletleri ile cemiyetin ona temin ettiği müesseselerde çalışır. İlimin gelişmesi için topluluk büyük sermaye ve yardımcı insan emeği ayırır. Topluluk bunu, âlimin ferdî bilgi tecrübesi-nü, hakikat aşkını tatmin etmek için yapmaz. Niçin yapar? Şu veya bu çalışmanın, buluşun hemen pratik bir faydası olmasa bile, uzunca zaman seyri içinde topyekûn ilmi çalışmanın verdiği neticelerin işte, tatbikte mühim hizmeti vardır da onun için. Böyle sosyal bir fonksiyonu olmasaydı, ilim, birkaç mütecessisin, hakikat aşkının kendi vasıtaları ile giriştikleri bir faaliyet, bir nevi merak (meselâ şatranç merakı gibi) olurdu.

İlimin topluluk için ne gibi faydaları vardır? diye sorulursa, cevap olarak muhtelif sahalardaki faydalarının uzun bir listesi yapılabilir: istihsalın artması, insan uzviyetine düşman şartlar ve diğer uzviyetlerle mücadele (hastalıkların tedavisi), mesafelerin kı-

saltilması (muhabere ve nakil vasıtaları) ilh.. İlimin tatbikatında gördüğü bütün bu hizmetleri en umumî vasıfları ile bir hüküm halinde ifade etmek gerekirse, diyebiliriz ki ilim, hâdis ve eşyayı insan maksatları için kontrol altına almak işini görür. İlmî bilgînin tatbiki neticesinde insanlar tabiata hâkim oluyorlar, onu kendi gayeleri için kullanıyorlar. Müsbet ilimler bu kontrol ve hâkimiyeti filen, gerçekten veriyorlar. Fakat, müsbet ilimler gelişmeden önce mevcut olan sihrî ve dinî bilgi veya bilgi denilen şey de yine bir kontrol ve hâkimiyet vasıtası idi ve cemiyetteki mühim mevkî bundan geliyordu. Sihirbazlar, büyücüler, ulema ve rühban sınıfı umurun bilmediği bir takım gizli kuvvetleri biliyorlar, onlara istediklerini yaptırabiliyorlar, sanırdı. Âyinler, kurbanlar, dualar, sihrî formüllerle hâdiselere ve eşyaya hükmetmek, onları erişilecek maksada göre idare etmek istenilirdi. Eşyaya, hâdiselere, insanlara hâkim olabilmek imkânını verdiği sanılan bu sihrî ve dinî bilgi, ona mâlik olanlar tarafından bir sır olarak saklanırdı. Cemiyetin bilgiye değer vermesindeki başlıca âmîl, onun bir kontrol ve hâkimiyet vasıtası oluşudur. Bu birinci ile ilişkili olarak, bilginin bugüne kadar olan sosyal itibarının diğer bir âmîli de bu kontrol ve hâkimiyet vasıtasının cemiyette üst tabakanın hizmetinde oluşu olmuştur.

İnsan ilimleri (sosyoloji, psikoloji) tabii ilimlerin gösterdiği gelişmeyi henüz göstermemişlerdir; cemiyetteki mevkileri fizik, kimya ve biyolojininkine kıyas edilemez. Fakat sosyal münasebetlerde ve cemiyetin gidişinde gittikçe artacak bir rol oynamaları beklenir. Son bir asır zarfında bu ilimlerin belirip gittikçe canlanması gelecekteki vaziyetin habercisidir. Bugünün süratle değişen cemiyetlerinde insan ilimlerinin görmesi gereken mühim işler vardır. Bunları kısaca birkaç nokta etrafında hülâsa etmeğe çalışalım:

Sûratle değişen cemiyetlerde eski, yerleşik sosyal değerler sistemi yıkılmış, fakat

ortadan kalkmamıştır. Eski ile yeni ve iki arasında derece derece her çeşidi aynı zamanda mevcuttur. Koyu dindarlık ve dinsizlik, siyasi muhafazakârlık ve radikallik, örf ve âdetlere bağlılık ve serbestlik bir arada gider. Bu vaziyette fert hangi kıymetlere uyacağını, nasıl seçim yapacağını şaşırır; mütenakus vaziyetler arasında bocalar. Topluluğun müesseseleri de bocalar; meselâ terbiyede gençlere hangi kıymetleri ve nasıl vereceğimiz meselesi münakaşalar doğurur. Cemiyetin seyrini tanzim ve idarede rehberlik edecek bir ışığa ihtiyaç vardır. İşte bu noktada ilmî metodun sosyal gerçeğe tatbiki, sosyoloji ve sosyal psikoloji ilimlerinin verileri mühim bir iş görebilirler. Sosyal kıymetler hakkında bir hüküm verbilme-mize yardım edebilirler ve etmelidirler de. Sosyal kıymetler cemiyetin bünyesindeki, hayat şartlarındaki değişmelere göre değişirler. Yeni şartlar yeni kıymetler doğurur. Mevcut kıymetler karışıklığında, hangilerinin cemiyetin seyrine uygun, realiteye dayanan kıymetler olduğu, hangilerinin köhneleşmiş, artık cemiyete fazla ağırlık eden, gidişine engel olan kıymetler olduğu meselesini aydınlatmak vazifesi sosyolojik araştırmalara düşer. Mevcut kıymetler mevcut şartlara uyuyor mu? Veya, mevcut şartlar altında erişmek istediğimiz gayelere erişebilir, gençlere yerleştirmek istediğimiz kıymetleri yerleştirebilir miyiz? Gerçek şartlar buna müsait midir? Bu suallerin cevabını, sosyal değerlerle (ahlâk, din, siyaset, sanat, nezaket ilh.. kıymetleri) gerçekte mevcut şartlar ve insan münasebetleri nizamı arasındaki bağhlığı inceliyerek, aydınlatarak insan ilimlerinin araştırmaları verebilir.

İkincisi, değişen şartlar ve sosyal kıymetler sistemi içinde fert, yolunu şaşırıyor veya güçlüklerle buluyor; bocalıyor. Ona artık kati formüller halinde, nasıl hareket etmesi icap ettiğine dair reçeteler veremiyoruz. Ferdi yetiştirenler ona aneak, umumî prensipler, gayeler verebilirler. Bu umumî prensiplere, gayelere göre ferdin günlük hayatın

müşahhas vaziyetlerinde muvaffakiyetle hareket edebilmesi, yolunu bulabilmesi için on- da tahlil ve tenkit edici bir kafanın teşekkül etmesi lâzımdır. Başka bir deyimle, ilmi zihniyeti laboratuvar ve ilmi araştırmalar sahasından çıkarıp hayatın pratik meselelerine de tatbik etmelidir. Gençlere, her şeyi gerçeğin mihengine vurarak değerlendirmek ihtiyadını (ki bu ilmin metodudur) ver- meliyiz.

Üçüncüsü, bugünkü cemiyetlerin gidişi artan bir surette halkçılığa doğrudur. En diktatör rejimler bile kendilerinin halkçı olduklarını iddia etmek, bu noktada kendilerini müdafaa etmek zorunda kalıyorlar. Halkçılık, vatandaş olarak ferde kıymet vermediği tazammun eder. Bugünün cemiyet ideali, her vatandaşa, yani her ferde kendi kabiliyetlerine göre en fazla gelişme imkânını veren bir nizamdır. Bu ideali tam gerçekleştirebilmek için, fertle içtimai nizamı âhenkli bir surette birbirine ayarlamak lâzımdır. Ferdin biyolojisinin ortaya koyduğu bir takım zaruretler ve verdiği bir takım imkânlar vardır. Cemiyet, bu zaruretler ve imkânlar çerçevesi içinde ferde kendi kıymetlerinin damgasını vurabilir, onu içtimai- leştirir. Her ferde azamî gelişme imkânları verecek bir içtimai nizam kurabilmek için ferdin biyolojik ve psikolojik realitesini, ve içinde yetiştiği sosyal realiteyi ve bunların karşılıklı bağlılığını bilmek gerektir. Bunun için geleceğin içtimai nizamı insan ilimleri- nin gelişmesine ve verilerine dayanmak zo- rundadır. O zaman, tabiatla olan münasebetler gibi insanlar arasındaki münasebetler de ilmi bilginin verilerine, rasyonel usullere göre tanzim ve idare olunacaktır. İlmin, in- san münasebetlerini tanzim ve idarede de

hâkim bir mevkie geleceğinin, insan münasebetlerinin ilmin verilerine göre tanzim edileceğinin habercileri, başlangıcı, az mikyas- ta da olsa, şimdiden mevcuttur. Mekteplerimiz, ceza evlerimizi insan ilimlerinin veri- lerine uygun olarak kurmağa, ona göre terbiye ve islâh usullerimizi değiştirmeye çalışıyoruz. Bizden daha ileri olan memleketler- de insan ilimlerinin tatbikata konuluşu de- recesi, geleceğin ne istikamette olacağını şimdiden gösteriyor.

İlmin insan münasebetlerini tanzim ve idarede hâkim bir rol alışı, ilmin, ahlâk, sanat ve diğer sosyal kıymetlerin yerini alışı demek değildir. İlmin ahlâkın, sanatın ve di- ğer bütün sosyal değerlerin yerini alamaz; onları ortadan kaldıracak değildir. Fakat ahlâk, sanat ilh.. sosyal kıymetlerin belir- mesi, değişmesi, gelişmesi şartlarını meydana koyarak, hâdiseler arasındaki münasebetlerin muayyeniyetini belirtmek sosyal kıymet hâdiselerini anlamamıza ve netice olarak da kontrol edebilmemize imkân verecektir. Sosyal değerlerin bilgisini elde et- tikten sonra, güdülmesi gereken sosyal ga- yeler hakkında daha isabetli hükümler verebilecek ve bu gayelere daha az bocalıya- rak, daha verimli yollardan ilerliyerek eri- şebileceğiz. Tabii ilimlerin gelişmesi, tekno- lojiye tatbik edilmesi nasıl tabiatla hâkim olmayı mümkün kıldı ise, insan ilimlerinin gelişmesi ve tatbiki de insan topluluklarının kendi mukadderatlarına hâkim olabilmele- rinin vasıtalarını verecektir. İlmi metodun ve zihniyetin insan münasebetlerine tatbiki, insan ilimlerinin gelişmesi, sosyal kıymetle- rin yerini almayacak bilâkis bu değerlerin seçimine ve tam bir surette gerçekleşmesine hizmet edecektir.

TÜSTAV

MUSİKİ VE CEMİYET

LİKO AMAR

Millîyetlerin ve cemiyetlerin hayatında fikir tezahürlerinin yeri ve önemi daimî bir değişikliğe tâbidir. Musiki de bu yönde bir istisna teşkil etmez; mahiyeti, rolü ve önemi, tarihi bir rolü olan muayyen bir kütlenin daima değişen görüşlerine uyarak değişir. İnsanların hayat durumu değiştiğçe, manevî ihtiyaçları da değişir. İhtiyaç ve ihtiyaçları karşılamak veya karşılayamamak meselesi, fikir varlıklarının gelişmesine hâkimdir. Musiki, mücerret, mefhumlarla kavranabilecek varlıklardan her ne kadar uzak görünüyorsa da, aynı kanuna tâbidir. Hatta musiki hassas ve ince bir sanat olduğundan, fikir ve hayal dünyasında değişik durumları gösteren oldukça dakik bir barometreye benzer. Fikirler, hayaller de insanın millî ve sosyal durumunun aksidir.

Avrupa'da asırlarca, bazan ardı sıra, bazan yanyana gelişen, birbirinden çok farklı musiki üslupları, kafaların, ruhların türlü türlü temayülleri aksettiren birer aynadan ibarettir. Görünüşe bakılırsa, bu gelişme kendi hayatını yaşayan, kendi kanunlarına uyan müstakil bir gelişmedir. «Müstakil sanat» gibi sathî, görünüşe dayanan 19 uncu asrın sanat tarihi ve sanat felsefesi, musikinin muayyen bir ihtiyaç ve bir maksadı karşılayan bir sanat olduğunu kabul edemezdi. Mamafih muayyen bir zamanda muayyen yerlerde muayyen bir üslûbun üstünlük kazandığı biliniirdi. Fakat gelişmenin nereden geldiği, nereye gittiği, neden böyle olup başka türlü olmadığını suallerine cevap verilmezdi; zira «bir devrin ifadesi» veya «modanın değişmesi» gibi fikirlere temas edildiği halde, musiki üsluplarındaki değiş-

melere âmil olan derin sebepler gösterilmiyor ve gösterilemezdi de. Oysa ki hakikat pek uzakta değildi. Sanatların gelişmesi insanların gelişmesi gibi basitten mudile gider. Bu gelişme düpedüz olmamakla, arada bir durakladığı görülmekle beraber, hiç bir tarihinin inkâr edemeyeceği açık bir gerçektir. İnsan ve hayat şartlarındaki değişmeler daima göz önünde tutulursa, bu iki gelişmenin - yani bir yandan insanların gelişmesi, öbür yandan fikir mahsullerinininki - birbiriyle olan bağlarını belirtmek kolay olur.

Musikiyi, onu yaratan ve kullanan insana göre ölçersek, derhal şu sualleri sormak zorunda kalırız: İnsan muayyen şartlar altında başka insanlar için ne gibi bir musiki yaratır? muayyen bir ülkenin, muayyen bir kütlenin insanları musikiyi nasıl ve nerede kullanırlar? Bu suallere cevap verebilmek için, insanların zaman zaman musikiden ne istediklerini, ne beklediklerini ve muayyen içtimai, millî ve daha başka şartlar altında musikiyi nasıl kullandıkları meselesini incelemek önemlidir. Musiki yapan veya dinleyen her insan için bu meseleleri tetkik etmek faydalı olur. Fakat bu yazının çerçevesi bütün bu suallere cevap vermeğe yetmez. Ancak Avrupa'nın yaşadığı türlü çağlarda musikinin tuttuğu yeri, oynadığı rolü bir kaç seçilmiş kısa örneklerle göstermeğe çalışacağız.

Avrupa medeniyetinin ve sanatının tarihi 9 uncu ilâ 10 uncu asır ile başlar. Yunan-Roma çağı batmıştır, eski kültürün kapladığı memleketler umumî olayların dışında kalmış, orta ve şimal Avrupa inkişaflarını

merkezi olmuştur. Musiki alanında esaslı bir değişiklik görülüyor: çok seslilik doğuyor. Avrupa musikisine has ve münahasır olan bu önemli değişme, sonraları musiki alanındaki her gelişmeye istikamet vermiştir. Bu yeni tezahür insanların şuurunda ve görüşlerinde derine giden değişmelere delâlet eder: çok sesliliğin doğduğu çağ hakkında tarih bilgimiz eksik olduğundan, bu gelişmeye dair netice çıkarmak, izahlar vermek şimdilik daha mümkün değildir. Fakat musikinin evveline nazaran bir buut daha kazandığını katıyetle söyleyebiliriz. 12 inci, 13 üneü ve 14 üneü yüzyıllarda yani çok sesliliğin yayıldığı zamanlarda, sonraları Avrupa'yı dünyanın büyük bir kısmına hâkim medeniyet haline getirecek olan zihniyet ve tefekkürün esasları da meydana gelmiştir.

O zamanın hâkim kuvvetleri bir taraftan hristiyan dini, öbür taraftan da feodal derebeylik sistemidir. Din insan hayatının manevî olaylarını idare ediyor ve dünyevî hâkimiyet sahasında birkaç istisna hariç olmak üzere, derebeylerinin kuvvetini tanzim etmekle kifayet ediyordu. Fakat derebeylerin, hâkimiyeti icra etmekle edindikleri kazançlardan tabii kendi de pay alıyordu. Dinin asıl sahası olan ahlâk ve etik'ten başka sahalar da dine inhisar etmiş bulunuyorlar; bundan dolayı yeni musiki de dinin himayesi altında gelişmiştir. Bu gelişmenin en uygun mahsulü orta çağın vokal polifonisidir. Vokal polifoni, sonraları dinin yüksek idaresinden kurtulduğu bir zamanda bile dini menşeyini inkâr edememiştir. Yüksek Rönesans devrinde, dinin hükmü çoktan beri sarımsı olduğu ve musiki artık çok daha müstakil düşünen ve duyan insanlara hitap ettiği bir anda Felemenk mektebi polifoniye en parlak mertebesine çıkarmıştır. Demek ağacın zirvesi çiçek açarken, kökleri kurumuş bulunuyordu. Aynı istiare medeniyetin bir çok parlak devirlerini de tavsif etmeğe yarıyabilir. Filhakika Rönesans'ın soplalarında polifoni de sukut etmiştir. Asıl poli-

fonik ses musikisi, şahsî veya içtimai hayatlarında insanları ferdi duygulardan büsbütün mahrum eden bir çağa uygun olarak şahsiyetsiz, değişik ifadesi olmayan, soğuk, uzak ve parlaklığı zamanında beşerin üstünde bir azameti olan bir musikidir.

Asilzade derebeylerinin musikisi tam mânasiyle bir saray sanatı olan Minnesang'tır. Musiki bakımından gelişmiş olmayan, polifoniye ulaşamıyan Minnesang musiki tarihinde belli başlı izler bırakmamıştır. Asıl karakterine göre bu sanat daha çok edebiyata ait olduğundan, makalemizin çerçevesine girmez.

Fakat orta çağın hâkim unsurlarının yanında daha doğrusu altında, muayyen tâbi bir sınıf olan şehir burjuvazisi de harekete gelmiştir. Yavaş yavaş, adım adım gelişen bu sınıf, hayatını derebeylerin idare ettiği çağışmanın dışında kalan serbest bir çalışmaya dayanarak kurmuştur. Köylü ise köleliğe benzer bir vaziyette olduğundan kültür alanında benliğini ifade edecek durumda değildi. Gelişen burjuvazinin ve bazan da asilzadelerin dinin dışında olan musiki ihtiyaçlarını önceleri «seyyar çalgıcılar» tatmin ediyordu. Sosyal durumları bakımından hem hokkabaz, hem dilenci olan bu insanların hayatlarına dair de, musikilerine dair de hemen hemen hiç bir şey bilmeyiz. O zamanlar okuma yazmayı inhisar altında tutan kilise mensupları onları hor gördüğü, onlarla mücadele ettiği için, faaliyetlerine dair elimize hiç bir vesika geçmemiştir. Fakat sonraları burjuvazinin kuvvetlenmesi ve şehirlerin hâkimiyet kazanmasıyla durumlarında değişiklik olmuştur. Seyyar çalgıcıların çoğu, kendilerine geçim temin eden yerlere yerleşip belediye çalgıcısı, kule borucusu v.s. olmuş ve böylelikle cemiyette bir yer edinebilmiştir. Böylece musikilerinin de seviyesi yükselmiş, sanat musikisi mertebesine çıkmış ve yazıyla tespit edilmiştir. Bu musikiden elimize geçen parçalar müteavazi şeyler ise de, dinin ve derebeylerinin baskısından az çok kurtulmuş, kendi hayatını yaşıyan

bir sınıfın ifadesi sayılır. O devrin hususiyetini belirten bir nokta da, yerleşmiş olan çalgıcıların öbür meslekler gibi 13 üncü yüzyıldan itibaren loncalar kurduklarıdır. Fransa'da meydana gelen «Conférie de St. Julien» in merkezi Paris'ti; Almanya'da da şehirlere veya bazı mıntakalara loncalar kurulmuştur. Almanya'nın bir çok yerinde şehir çalgıcıları yeni şartlara uyarak, «Stadtpeiferer» adı ile hâlâ bugün bile yaşamaktadır. Fakat sanat alanında ehemmiyetleri günden güne azalmıştır.

Orta çağın sonlarına doğru tam burjuva sanatı olan «Meistersinger» sanatı revaç bulmuştur. Muhtelif loncaların ustaları, bu sanatı kendi muhitlerinde inkişaf ettirmiş, şarkılarının bestesini de güftesini de kendileri yazar ve lavta refakatiyle söylerlerdi. Lonca teşekküllerinin sıkı, donuk nizamına tâbi olan bu burjuva muhitlerinin dar görüş ve düşüncüş çerçevesi içinde doğan bu şiir ve şarkı kaideleri en ufak teferruatına kadar tespit edilmiş kuru ve fantezisiz kaide-lerdir. Bununla beraber bize bugün güllük, tatsız görünen bu sanatın, devri aksettirmek bakımından çok önemli olduğunu ileri- de göreceğiz.

Şimdiye kadar söylediklerimize dayana- rak musikinin Rönesans'a kadar geçirdiği gelişmeyi hülâsa edersek, şu neticeye varı- rız:

En çok sivrilen ve en yüksek mertebeye ulaşan müzik, her sahaya hâkim dinin moy- dana getirdiği ses polifonisi- dir. Bu müzik, zengin olsun, fakir olsun bütün insanların ruhlarına hâkim olmayı, onları idare etme-

yi vazife bilen dinin gayelerine her bakım- dan uygundu. Katolik dininin her şeyi aşan azameti karşısında insanların derin bir huşu duymasını temin edebiliyordu. Zor olan bu musikinin bütün cemaat tarafından değil de ancak kilisenin talim görmüş korusu tara- fından söylenebilmesi bu gerçeği açıkça is- pat eder. Alelâde insan bu musiki karşısın- da sınıktan başka ne yapabiliirdi? Görül- yor ki polifoni hem ruhlara müessir olan, onları mistik ahrete hazırlayan, irşad eden, hem de aynı zamanda hüküm sürmekte olan müessesenin, yani Katolik dininin azamet ve ihtişamını ifade eden mükemmel bir vasıta- dı. Onun yanında orta çağın saray sanatı büsbütün solmuş, küçük bir muhite inhisar etmiştir.

Yeni doğan burjuva sanatının, «Meister- gesang» ın durumu bambaşkadır. Bu sanat her ne kadar dar ve kuru ise de, dine bağlı olmıyan yeni kültürün inkâr edilmez bir te- zahürü, yalnız günlük ihtiyaçlar alanında değil, estetik bakımından da inkişaf etmek için bir gayretin ifadesi sayılır. Bu temayül- ler sonraki, yani Rönesans zamanındaki ge- lişmenin henüz pek mütevazı olan temelini teşkil eder. Fakat bu gelişme, kuvvetlenmiş bir burjuva sınıfının, bilgi lâyikleştikten sonra, siyasî ve medenî iddialarını kabul et- tirmek için giriştiği mücadelede kültürü en verimli silâhı olarak kullanmasıyla netice- lenmiştir. Mesleklerini icra edebilmek için okuma yazma öğrenmek zorunda kalan bur- juva tüccarları gibi «Meistersinger» ler de bilginin, kültürün ve sanatın din tahakkü- münden kurtulmasına yardım etmişlerdir.

TÜSTAV

İNSAN VE İÇTİMAİ NİZAM

MUZAFFER ŞERİF BAŞOĞLU

Şüphesiz, insan olan milletin kuludur. İnsan zihniyetinin çizgilerini, zevklerini ve kıymetlerini bağrından çıktığı milletten alır. Buna uygun olarak düşünür, duyar ve hareket eder. Bununla o kadar yoğurulmuştur ki, bilhassa cemiyetlerin nisbeten normal ve karışık olmadığı zamanlarda, bu uygunluk ona hava teneffüs etmesi, su içmesi kadar tabii gelebilir. Onun için kendini, samimi bir surette, daha doğuştan dünyaya bunlarla birlikte gelmiş gibi hissedebilir. Böyle olduğu için insan olarak, şahsiyet olarak kendi düşünmesinin umumî çizgilerini, kendi zevklerini, kendi «aklı selim» ini dünyadaki bütün insanlarda müşterektir sandığı olur. «İnsan psikolojisinin cemiyet içinde gayri meş'ur bir surette ayarlanması» nı tetkik eden büyük entoloji bilgini E. Sapir bize bunun ince bir tahlilini vermiştir.

Yalnız şu veya bu millete mensup insan hakkında değil, bütün insanlar ve insanlık hakkında verilen hükümler üzerinde bunun tesiri görülür. Geçiş halinde (transition) bulunan bu yirminci asır yıllarında yolların çatallaştığı, insan münasebetlerindeki karışıklığın büsbütün arttığı bir safhada yaşıyoruz. Bunun doğurduğu güçlükler, sıkıntılar ve problemler var. İnsanlar aralarında, içtimai nizam ve insan meselelerini ister istemez konuşuyorlar, hararetli ve hattâ kavgalı münakaşalara girişiyorlar. Buna dayanarak içtimai nizam hakkında hükümler ileri sürüyorlar. Bu münakaşalar ekseriya, insanın esas mahiyeti, «tab'î beşer» hakkında toptan hükümler çıkarılmağa varan bir sahaya dökülüyor. Cemiyet bünyesinde hakiki musavatın, hakiki demokrasinin ve hürriye-

tin ne suretle kurulabileceği hususunda müşterek kanaatlere varılmağa doğru gidilse bile, insan oğlunun hakiki mahiyeti hakkında ortaya atılan kat'î hükümler müşterek bir neticeye varılmasının önüne, aşılması mümkün olmayan bir uçurum gibi çıkıyor. Bu gibi münakaşalarda ekseriya insanın esas mahiyeti hakkında kat'î vaziyet almış iki taraf beliriyor. Bir tarafa göre insanın esas mahiyeti hotkâmdır, rekabetçidir, başkalarına her ne pahasına olursa olsun hükmetmek ister. Yine bu tarafın fikrine göre insanda, her ne pahasına olursa olsun, büyük servete sahip olmak, başkalarına hükmetmek, başkalarını geçmek önüne geçilmez bir iştiahtır. Her türlü terakkinin esasında bu hükmetme, servet toplama hırsı vardır. Bunları iddia eden insanların içinde bu iddialara samimi olarak inanmış insanlar da vardır. Onların bu iddialara samimi olarak inanmış olmaları, bunun dışında bir hakikat görememeleri bu fikrin doğru olduğunu ispat etmez. Onlar burada, cemiyetlerinden küçükten beri aldıkları ve kendilerine mal ettikleri bir zihniyeti aksettirmiş oluyorlar. Karşı tarafın iddiasına göre insan esasından iyidir, insanın mahiyetinde kardeşlik, yardım, işbirliği duyguları vardır. Bunlar ancak cemiyet içinde bozulmuştur. Bu gibi fikirlerle bilhassa Rousseau'dan beri rastlıyoruz. Problemi bu tarzda ele aldıkları için, bunlar da meseleyi ilmi olarak ele almış değildirlir.

İnsanın doğuşundan gelen psikolojik mahiyeti bugünün psikolojisinin en ön safta gelen konularından biridir. İçtimai nizamla

İlgili münakaşalarda, insan mahiyetinin esasından ferdiyetçi, rekabetçi, mülkiyetçi ve servete düşkün olup olmadığı gibi meseleler ortaya atılan belli başlı meselelerdir. Bu kadar mühim olan bu çetin mesele üzerinde, cidden, hakikatın ne olduğunu anlayabilmek için evvelâ, bu hususlarda örflerden, âdetlerden, içinde yaşadığımız muhitin tesirlerinden kurtulup objektif bir avziyet almak, yani o zamana kadar âmiyane olarak öğrendiklerimizden ayrılıp bir prespektif kazanmak icap eder. Her ilimde olduğu gibi, psikoloji sahasında varılan ilmi neticeler ancak bu prespektifi, bu objektifliği kazanmak sayesinde mümkün olmuştur. Objektiflik ve prespektif kazanmak için bir de insan cemiyetinin istikbali ve insanın mahiyeti hakkında kendi kendimize edindiğimiz fantezileri ve hedefleri de evvelâ bir tarafa koymak icap eder. Çünkü hakikat bizim keyfi olarak edindiğimiz fantezilere, hedeflere tâbi değildir. Fantezi ve keyf üzerine hedefler kurmak, samimi de olsak, idealist de olsak buz üzerinde temelsiz bina kurmağa benzer.

Ahenkli bir cemiyet nizamı düşünüldürken insanın doğuştan gelen mahiyetini, saiklerini (insiyaklarını), ihtiyaçlarını bilmek hakikaten göz önünde bulundurulması lâzım gelen esas şartlardan biridir. Çünkü mütemadiyen, insanın mahiyetinde bulunan ihtiyaçları, saikleri inkâr eden, baskı altına alan, ezen bir cemiyet bünyesi âhenkli ve sürekli bir cemiyet bünyesi olamaz, insanların huzursuzluğu, tatmin edilmeyen ihtiyaçların, insiyakların ergeç mukadder olan tepkisi neticesinde çatışmalar, sürtilmeler (friction) mutlaka baş gösterir. Bunların neticelerini lûtûn tarih boyunca görüyoruz. Çünkü, ayrı ayrı şu veya bu ferde yahut fertlere ırcı kabil omıyan içtimai nizam, içindeki insanların ihtiyaçlarını, maddî ve manevî gelişmesini daha plânlı, daha âhenkli bir surette temin etmek için vardır. Körü körüne fertlerin ihtiyaçlarını reddeden, yalnız tepeden bakan otoriter bir rejim sağlam

bir zeminden mahrum olan rejimdir. «Fert yok cemiyet var, hak yok vazife var» diyerek de bunun içinden çıkamayız. Fertler cemiyet için var olduğu gibi, cemiyet de fertler için vardır.

İnsanın cemiyetten cemiyete değişmeyen mahiyeti hakkında doğru bir fikre varabilmek için doğuştan gelen esas saikleri, esas insiyakları bir psikoloji konusu olarak ele almak, ilmi bir surette incelemek gerekir. Bu mevzua tekrar tekrar dönmemiz günün münakaşalarından beliren bir zarurettir. Diğer uzviyetler gibi insanın da hareketlerinin, kör bir makine gibi işlememesini, hedefli, gayeli olmasını icap ettiren sebep onların daha doğuştan bazı insiyaklarla dünyaya gelmeleridir. Uzviyetlerde, daha içtimaileşmeden evvel bile, bir hedefe, bir gayeye doğru hareket etmek, yönelmek, cehitlerde bulunmak insiyakların tatmini yolunda meydana geliyor. Bunlar bizde esas ihtiyaçlar olarak beliriyor: yemek, içmek ve çiftleşmek gibi... Uzviyetin bu esas itailleri (movers) bugünün psikolojisinde insiyaklar (instincts), saikler (drives), yahut ihtiyaçlar (needs) olarak ele alınıyor. Şüphesiz tekâmülün muhtelif safhalarında bulunan uzviyetlerde ihtiyaçların, insiyakların çeşitliliği ve tasnifi azalıyor, çoğalıyor. Hayvan silsilesinde insana doğru geldikçe, uzviyetlerde insiyaklar azalmıyor, bilâkis çoğalıyor. Daha geçen asrın sonlarında tekâmül nazariyesinin tesiri altında zihniyeciliğe karşı en büyük tepkilerden birini teşkil eden James psikolojisi buna ehemmiyetle nazarı dikkati çekmişti. (Burada James'in daha sonra meydana getirdiği fels-feden bahsetmiyorum. James'in gençlik senelerinde ortaya koyduğu psikoloji daha sonra yazdığı felsefesine nazaran bugün daha ziyade ayakta duruyor.)

Uzviyetlerin hareketlerine hedefli, gayeli olma vasfını veren cihet insiyaklardır. (Hedeften, gayeden bahsederken determinizm hudutlarını aşan teleolojik bir hedeften bahsetmiyorum.) Tolman gibi ruhiyatçı-

ların gösterdikleri gibi insiyaklar basit reflekslere inea olunamaz, bunları bir hedefe, bir gayeye yönelmiş toptan hareketler olarak almak icap eder. Böyle hedefli bir faaliyette (meselâ gıda aramada) bütün uzviyette bir gerginlik hali vardır, hedefe varılncaya kadar bu gerginlik devam eder, hedefe varıldıktan sonra uzviyet nisbî muvazenesine döner. Hedefe varmak için zihni faaliyetler ve hareketler bu toptan faaliyetin hizmetinde iş görür. Aynı neviden olan fertlerde aynı insiyaklar vardır. Her hangi bir cemiyet bünyesi içinde bu esas insiyakların, ihtiyaçların, hiç olmazsa bir dereceye kadar, tatmin olunması lâzımdır. Yoksa uzviyet normal bir surette işleyemez. İnsanın esas psikolojik mahiyetinden bahsederken kastedilen şey esas insiyakların nelerden ibaret olduğu meselesidir, insiyakların tam bir surette tasnifi işidir. İnsiyakların tasnifi yolunda şimdiye kadar bir çok tasnifler ileri sürülmüştür. Bunlar arasında Mac Dougal'in, Freud'un, Woodworth'un ve Thorndike'nin tasniflerini sayabiliriz. Henüz bugün psikolojide ruhiyatçılar tarafından umumî bir kabule mazhar olmuş bir insiyak tasnifi başarılamamıştır. Avrupa'da ve Amerika'da son on beş sene zarfında çıkan psikoloji kitaplarına bir göz atmak bu neticeye varmak için kâfidir.

Yemek, içmek, gıftleşmek einsinden olan, işlemeleri için uzviyette muayyen anatomik organları bulunan, uzviyetin metabolizma muvazenesinde derin tesirler gösteren insiyaklar bütün insan nevinde müsterektir. Bunlar insanın da esas insiyakları arasındadır. Hangi kültüre, hangi cemiyete mensup olursa olsun insanda bu saikler vardır. Burada mevzuumuz, bu cinsten bütün insanlara şâmil olan insiyakların bir listesini vermek değildir. Asıl mevzuumuza dönelim: Görüyoruz ki insanlar, yalnız muayyen bir anda uzviyetin ihtiyaçlarının icap ettirdiği insiyaki hedefler uğrunda faaliyetlerde bulunmuyorlar, bilhassa müteakîl cemiyetlerde içtimai kıymetlerin ve benlik kıymet-

lerinin tayin ettiği hedefler uğrunda da çalışıyorlar, didiniyorlar ve hattâ hayatlarını feda ediyorlar. Bilhassa Avrupa ve Amerika cemiyetlerinde insanların umumiyetle büyük servetler toplamak, hayat yarışında her ne pahasına olursa olsun etrafındakileri geride bırakmak, başkalarına tahakküm etmek yolunda müthiş gayretler sarfettiklerini görüyoruz. Bunlar ileri sürülerek, kör rekabetin, ferdiyetçiliğin, doymak bilmez bir mülkiyet duygusunun insanların mahiyetinde önüne geçilmez aslı saikler olarak mevcut olduğu iddia ediliyor. Hakikaten bunlar da yemek, içmek ve gıftleşmek gibi bütün insan nevine şâmil olan ve işlemeleri için uzviyette muayyen organları bulunan insiyaklar einsinden insanın aslı mahiyetini belirten saikler midir? Yoksa bunlar, muayyen cemiyet bünyelerinin hususiyetlerinden zarurî olarak doğan kıymetlerin, fertlerine aslanması, onların benliğinde kuvvetle yerleşmesi yüzünden doğan neticeler midir?

Rekabet, tahakküm duygusunu alalım. Eğer rekabet ve tahakküm duygusu bütün insan nevine şâmil bir insiyak ise bunun her cemiyette, her devirde mutlaka kuvvetle kendisini göstermesi lâzımdır, yemek ve içmek insiyaklarında bunu görüyoruz. Halbuki en sathî bir gözle bile muhtelif devirlerde, muhtelif cemiyetlere baktığımız zaman, bu hususta bunlar arasında mukayeseler yaptığımız zaman insanlarda tahakkümün, rekabetin, ferdiyetçiliğin her zaman, her yerde aynı surette cari olmadığını görüyoruz. Meselâ köylerde rekabet duygusu şehirlerdeki kadar keskin olarak belirmiyor. Hayatın realitesinden kaçamak yapıp içlerine kapanmağa çalışan milyonlarca Hintlinin hayat mücadelesi tarzına, hayat yarışı talekkîlerini ele alalım. Nisbeten durgun devirlerde hristiyan hayat görüşünün koyu bir surette hâkim olduğu zamanları ve yerleri göz önünde bulunduralım. Bunu yaptığımız zaman rekabet ve tahakküm duygusunun yemek, içmek einsinden bütün insanlarda her yerde hâkim olduğunu gösteren bir insiyak

olmadığı neticesine varacağız. Demek ki bu duygu cemiyet bünyesine göre şiddetleniyor, zayıflıyor ve hattâ kendini hiç göstermiyor diyebileceğimiz tezahürler gösterebiliyor.

Son zamanlarda psikolojide ve etnolojide ayrıca, iş birliği, rekabet, tahakküm, ferdiyetçilik duygularının tetkiki hususunda son derecede mühim bazı araştırmalar yapılmıştır. Bunların arasında M. Mead'ın reisliği altında çalışan bilginler, coğrafya itibarıyla birbirinden uzak mesafelerde bulunan nisbeten iptidai on üç cemiyeti ele almışlar, bu cemiyetleri bu bakımdan tetkik etmişlerdir. Nisbeten iptidai cemiyetler, her hangi psikolojik bir hususu tetkik etmek için, şüphesiz, daha elverişli tetkik sahasıdır, çünkü bunlarda şu veya bu faktörü ayırmak, kompleks cemiyetlere nazaran, nisbeten daha kolaydır. Mead ve arkadaşlarının tetkik ettikleri iptidai cemiyetler şunlardır: Yeni Gine Arapesh'leri, Greenland Eskimoları, Kanada Ojibwa'ları, Doğu Afrika Bashiga'ları, Filipin Ifugao'ları, Vancouver Adası Kwakiutl'leri, Amiral adaları Manus'ları, Amerika Iroquois'leri, Pasifik Samoa'ları, Yeni Meksika Zuni'leri, Cenup Afrika Bathonga'ları, Amerika Dakota'ları, Yeni Zelanda Maori'leri... Bu araştırmaların neticeleri Mead tarafından 1937'de çıkarılan «İptidai Cemiyetlerde İş birliği ve Rekabet» (Cooperation and Competition Among Primitive Peoples) adlı kitapta neşrolunmuştur.

Bu mühim eserde varılan umumî netice şudur ki insanlarda iş birliği, rekabet, tahakküm duyguları, mühim bir derecede, bu insanların içinde yaşadıkları cemiyet bünyesine göre değişiyor. Tetkik edilen cemiyetlerden Manus'lar, Kwakiutl'ler, Ifugao'lar yüksek derecede rekabetçi bir vasıf taşıyorlar; Bashiga'lar Ojibwa'lar, Eskimolar ve Arapesh'ler daha ziyade ferdiyetçi bir vasıf gösteriyorlar; buna mukabil Iroquois'lar, Samoan'lar, Zuni'ler, Bathonga'lar, Dakota-

lar ve Maori'ler iş birliği ve sıkı bir tesanüt gösteren bir vasıfla belirleniyorlar. Eserde, iş birliği - rekabet tezahürü hususunda gösterilen bu aykırı psikolojik vasıfların nasıl sıkı sıkıya cemiyet bünyesinin, hayat şartlarının hususiyetlerine göre farklı mecalara girdiği sarıh bir surette gösteriliyor. Mülkiyet duygusu hususunda da muhtelif cemiyet bünyeleri içinde yaşayan insanlarda bu farklı ve birbirine aykırı tezahürleri görüyoruz. Rivers, Radcliffe - Brown, Lowie, Mead, Malinowski ve bilhassa Beaglehole gibi bilginlerin eserlerinde bunun bir çok delillerini buluyoruz. Bu mevzun ayrıca ele alacağız. Bu araştırmalar göz önünde tutulunca insan nevinin mahiyetinde kör bir servet biriktirme, kör bir ferdi tahakküm ve rekabet hırsı vardır demek ilmin bize bu sahada verdiği bir çok vakaları inkâr etmek olur. Bunun böyle olduğunu iddia etmekte fayda gören insanlar bunu yapmakta devam edebilirler. Milletlerin menfaati ilim hakikatlarını inkâr etmek yönünde değildir, bilâkis tabiat ve insan alanlarında hakikatları olduğu gibi kabul etmektedir.

İnsanda iş birliği - rekabet, ferdiyetçilik - tesanüt gibi psikolojik hususlar sıkı sıkıya benliğe bağlı olan fonksiyonlardır. Benlik ise fitri ve mutlak bir meleke değildir. İnsanda benlik, doğuduktan sonra etrafındaki madde ve insanlarla karşılıklı ilgiler örüldükçe örülür. Bunun böyle olduğu hususunda en büyük ruhiyatçılar arasında iştirâk vardır. Bunlar arasında Preyer, J. M. Baldwin, Piaget, Lewin, Koffka, Allport, Murphy ve Wallon gibi büyük ruhiyatçıların adlarını sayabiliriz. Böyle olduğu için insanın mülkiyet, ferdiyetçilik - tesanüt, rekabet - iş birliği hususlarında da hangi istikamette faaliyette bulunacağı, hangi istikamete yönelerek benliğini tatmin edeceği, içinde bulunduğu cemiyet bünyesinin hususiyetlerine, hayat şartlarına göre şeklini ve çizgisini alır. Burada yalnız ana neticesini verdiğimiz bu mühim meseleye yine döneceğiz.

BEŞİBİRLİK

BEKİR SİTKİ KUNT

Günlerden beri yağan kar, yolları kapatmış, köyün evlerini şekilsiz birer beyaz yığın, birer kaba küme haline koymuştu. Köyde hayat çok belirsiz, durgun ve sessizdi. Yalnız bacalardan tüten esmer duman, burada insanların yaşamakta olduğunu gösteriyordu. Kardan kayalara oyulmuş mağaralara benziyen ve birbirine ayak izleriyle çignenmiş birer ince yolla bağlı olan evlerde ise, kadınlar ocağın aydınlığında tarhana pişiriyor, ihtiyaçlar, tarlalarda karın besliyeceği mahsulün bereketini düşünerek rahat ve mesut uyukluyor, çocuklar levhalar kadar ufacık camlı pencerelerden dışarıya, karla kaplı manzaralara, o sonsuz beyazlıklara bakıyorlardı. Tek odalı evlerin birer köşesini davarlar işgal ediyor, yarı loşluk içinde koyunların kumıldadığı görülüyor, ara sıra melemeler ve, dışarıdaki saf, beyaz havaya bedel, buralarda saman ve gübre kokusu, ağır ağır yayılıyor, kerpiç duvarlara, tavana asılı mısır koçanlarına, yerdeki erzak çuvallarına, bir köşede yığılı duran yatak ve yorganlara daha çok siniyor-du.

Köyün gençleri evlerde oturmaktan sıkılıyorlar, çok defa, İbiş'in, evlerden beş on adım ötedeki kahvesinde toplanıyorlardı. Bu kahvede yamru yumru bir kaç masa ile arkalıksız on beş, yirmi iskemle, duvarda Atatürk'ün oyularak aynaya yapıştırılmış mareşal kıyafetinde taş basması renkli bir resmi ve tavanda, her zaman isli duran bir gaz lambası vardı. Köyün tek fıkstı bu kahve idi ve çok ta kalabalık oluyor, yemeğe gidip geğ dönenler oturacak iskemle bulamayıp, bir yer boşalsın diye ayakta bekli-

yorlar, kâğıt oynayanların başında bekliyorlardı. Tarlalarda işleri biten, büyük şehirlerde amelelik, küfecilik, seyyar satıcılık yapıp kış gelince oralarda barınamıyarak köylerine dönen ve askerlikten tezkere alanlar, hep bu kahvede vakit geçiriyorlar, kasabadan bir kolayını bulup rakı getirenler, durmadan içiyorlar ve İbiş'in şehirdeki bir kahveciden tedarik ettiği, artık atılacak hale gelmiş pis, kirli, yırtık pırtık, hattâ kâğıtları noksan iskambillerle, kumara dalıyorlardı. Kumar, tarlada kazma sallamadan, şehirde küfe taşmadan, rahatça ve kolayca, bir iki kâğıt çevirerek para kazanmak hırısı, bütün kahvedekileri deli gibi sarıyordu. Hiç bir zekiliğe, bilgiye ihtiyaç göstermeyen, çok basit bir oyun oynuyorlar, meselâ kim daha yüksek sayılı kâğıt çekerse paraları o kazanıyordu. Paralar durmadan birinin elinden öbürüne geçiyor, gece yarılardan sonraya kadar, dudaklarında kargıdan ağızlıklar, kahvenin içini cigara dumanı, bir bulut gibi kaplamış, kafaları dolgun, gözleri bayağı kanlanmış, durmadan oynuyorlar. Bazı geceler on lira, on beş lira kazanan veya kaybeden oluyor. Kaybedenlerden kızanlar, hır çıkarmak isteyenler oluyorsa da, kumar «âdâbını» bilen eskiler, tecrübeliler bunları önleyip yatıştırıyorlar. Borçlananlar, saatlerini ortaya koyanlar, şehirden aldığı ceketini öne sürenler de eksik değil... Yani kumar, her yerde olduğu gibi, bu köy kahvesinde de hükümünü icra ediyor!..

Kocagöz oğullarından Süleyman Yüceer, bu gece gerçekten çok şanssızdı. Her çektiği kâğıt karşındakinden daha küçük çı-

kıyor, her öne sürdüğü para kanatlanmış gibi, uçup gidiyordu. Şimdi öbür masadaki köylüler, kendi oyunlarını bırakmışlar, Süleyman'ı seyrediyorlar, doğrusu bu kadar şanssızlığa parmak asıyorlardı. Süleyman her kâğıt açılışında kirli bir meşin cüzdan- dan, dudaklarında takılıp kalan bir gizli küfürle ufaklıklar, lirahıklar, iki buçukluk ve beşlikler çıkarıyor, fakat bunlar da kısa bir zamanda, karşısındakinin, Sarioğlu Ahmed'in önünde toplanıyordu. Etraftakiler Süleyman yeniden her para çıkardıkça sırtıyorlar, belli ki, ona hiç acımıyor, Sarioğlu- nun kazanışını takdir ediyorlardı. Sarioğlu Ahmet de, başlarına toplananların bu ilgi- sinden sanki cesaret ve kuvvet alıyor, göz- lerinde ve ellerinde büyük bir hırsla hep ka- zanyor, kazandıkça da, ağzında toplanan salyada bayıltan bir tuhaf lezzet duyuyor- du. Kumar masasında asabı geren bir hava vardı. Bi raralık, Süleyman kâğıdın dinine imanına sunturlu bir küfür savurdu ve bo- şalan cüzdanından son bir lira daha çıkar- dı. Bir kâğıt açılışında o da gitti. Köylüler, Süleyman'ın bu yeniliğine hep birden gülü- şüverdiler. O, bir deli gibi azgın ve yerin- den fırlamış gözlerle, kanburlaşmış gibi, beli bükük, masadan kalktı. İradesini kaybetmiş gibiydi. Etrafına görmeyen, fakat kin ve nefret saçan müthiş gözlerle baktı. Acaba ne yapacaktı. Köylüler korkarak, biraz açıl- dılar. Sarioğlu ürkek ürkek, paraları cebi- ne dolduruyor, bir taraftan da, Süleyman'ın hareketlerini kollayarak, kendisine bir fe- nahlık yapmağa kalkarsa karşılamağa hazı- lanıyordu. Süleyman bir zaman ne yapaca- ğını bilemiyerek, durdu. Kan başına sığa- mış, yüzü ve kulakları kıp kırmızı kesilmiş- ti. Süleyman'ın çok hırslı, hain, kavgacı ve bulaşkan bir adam olduğunu herkes bilirdi, ama, hiç kimse onu şimdiki kadar azgın, yı- rtıcı ve korkunç görmemişti. Oradaki bütün köylüler, bir şey olacak, diye beklediler. Fakat hiç bir şey olmadı. Süleyman daha bir müddet, parasıyla beraber aklını da kay- betmiş gibi, ne yapmak istediği, ne düşün- düğü belli olmadan, kararsız ve hareketsiz

kaldı. Sonra birden, hiç kimseye bakmadan, bir laf söylemeden, kolları kısık yumruk- ları sıkılmış olarak, kahvenin kapısını ara- ladı, çıktı gitti.

Dışarıda, elekten sıçıran patlamış mı- sır büyüklüğünde, gene kar yağıyordu. Va- kit geç olmahydı. Hiç bir evde ufak bir ışık bile görünmüyordu. Fakat gece karanlık değildi. Karın donuk beyazlığı, geceyi ay- dınlıyordu.

Süleyman, çarığının tabanında yeni ya- ğan karın yumuşaklığını ve kar tanelerinin yüzünü iğneleyişini duya duya, susuzluktan içi yanmış bir hayvanın suya kavuşma ihti- rasiyle, hızlı hızlı evine doğru ilerliyordu. Sabit bir fikir kafasına bir bıçak gibi sap- lanmıştı. İlle kaybettiklerinin hepsini alma- lı, Sarioğlu'na bunu yutturmalı ve arka- daşlarının yanında gülünç olmaktan kurtul- mahydı. Fakat, kazanmak için para lâzım- dı. Her kazançta olduğu gibi, buna da ser- maye lâzımdı. Para, para?...

Evinin kapısına gelince, eliyle, kapıdaki karları temizledi. Sonra kapıyı itip bir hır- sız gibi, ayaklarının ucuna basarak, hiç ses çıkarmadan, içeri girdi. Kapıyı kapadı. Ocağın yarı sönmüştü, ama, oda ılıktı. Yavaş adımlarla yatağa doğru yürüdü.

Tereddütlü, bozuk, karma karışık bir ruh hâleti içindeydi. Karısını uyandırmak- tan çekinerek, daha dikkatli, daha sinsi olarak, biraz daha, biraz daha sokuldu. Yor- gani açtı. Ocağın henüz kül tutmuş korla- rından gelen hafif kızılık, karısının boy- nundaki beşibirliği, hırsmı kamçıyan bir parıltı ile, aydınlattı. Buz gibi ellerini uzat- tı. Beşibirliği tuttu. İri, yuvarlak altın ona sımsıcak geldi. Kopçaya bağlı kaytanı orta ve işaret parmakları arasından geçirerek, beşibirliği avucunun içine aldı. Çabuk ko- par zannederek çekti. İnce kaytan, bir ke- ment gibi, genç kadının boynuna dolanmış- tı. Kadın birden noye uğradığını bilemiye- rek, helecan içinde gözlerini açtı. Fakat uy- ku sersemliğinden ve odanın karanlığından dolayı, beşibirliği boynundan koparmak is-

tiyenin kim olduğunu anlayamadı. Bunu bir hırsız zannetti. O da iki eliyle beşibirliği yakaladı, çekti, vermemek istedi. Aralarında şiddetli bir boğuşma başlamıştı. Alt alta, üst üste oldular. Kadın, rastgele, kocasının ellerini, kollarını, yüzünü ısırıyor, onu devirip gırtlığını sıkarak beşibirliğini kurtarmaya çalışıyordu. Fakat kocası güçlü kollarıyla onu yere seriyor, saçlarından tutup bir köşeden öbürüne sürüklüyordu.

Mücadele uzuyor, genç kadın, bir kabusun çıkartabileceği boğuk seslerle, bağırıyordu. İkide bir, domuz oğlu, domuz oğlu.. dediği işitiliyor, nefes nefese, yorgun ve bitkin solumaları hissediliyordu. Süleyman bir eli beşibirlikte, öbür eliyle karısının ağzını tıkamağa, sesini çıkartmamağa çalışıyordu. O hiç ağzını açmıyor, sesinden karısı kendisini tanıır diye çekiniyordu. Fakat bu kadar boğuşmadan sonra kadının kocasını, onun vüendunu, onun kokusunu hissetmemesi kabil değildi, ama, o da bunu hiç belli etmiyordu.

Süleyman'ın kafasında binbir karanlık düşünce, birbirini kovalıyordu. Bir türlü beşibirliği koparamamıştı. Sonra baktı ki, olmayacak, tuttuğu işi bitirmek lazım.. eebinden bıçağını çıkardı, beşibirliğin ipini kesti. Genç kadın ellerini kaytanın, çekile çekile zedelediği, boynuna götürdü ve muvazenesini kaybederek, bir hayvan qiftesi yemiş gibi, yere yığılıverdi.

Süleyman şimdi altının ağırlığını avucunda duynuyordu. Kaçıp gidecekti. Fakat karısı tekrar ayağa kalkmış, onu tam kapı-

dan çıkarken yakalamıştı. Kıskaç gibi kollarla hırsız bırakmıyordu.

Süleyman müthiş bir hiddet feveranı içinde geri döndü, karısına baktı. Karısının elemli, karışık, perişan yüzü, bir uçurum gibi, onu korkuttu. Buradan, bu uçurumdan, bu garip hırsızlık hâdisesinden sıyrılmak, kaçmak, bu çengel kollardan kurtulmak istiyordu, kurtulmak ve tekrar kumar masasına kavuşmak.. Ya kahve dağılırsa.. Ya Sarıoğlu'nu bulamazsa... Başka hiç bir şey düşünemiyordu. Bilinemez nasıl vahşi bir hisle, birden elini havaya kaldırdı ve hızla indirip pıçağı karısının göğsüne soktu. O anda karısının vıek vıek, sıcaık kanının ellerine bulaştığını hissetti. Hepsı o kadar..

Kendisini çıldırmış gibi dışarıya fırlatıp attığı zaman, kar hâlâ devam ediyordu. Kafası uğulduyor, soğuga rağmen, vüendu ateş gibi yanıyordu. İçinde müthiş bir korku ve nedamet vardı. Tirtir titriyordu. Şimdi yalnız hayvanlarınkine benzeyen bir insiyakla, eanın kurtarmak, buralardan, her tehlikeyden uzak bir yere kanatlanıp uçmak istiyordu. Elinde ipinden tuttuğu kanlı bir beşibirlik sallana sallana, ki, bu beşibirlik karısının güzel, taze ve dolgun göğsünü ne hoş süslerdi, hiç de kahveye değil, kurtların, sırtlanların sürüyle azgın azgın dolıştığı karlı ovaya doğru, o da bu hayvanlardan biriymiş gibi, geceye karışıp kayboldu.

Bu karlı kış gecesi ne kadar sakin ve sessizdi. Köpekler bile havlamıyordu. Köy, sanki kardan bir yorgan altında uyuyordu.

TÜSTAV

AYIN İÇİNDEN:

Ayin içinden sütunlarında «Adımlar», günümüzün müşahhas seyrinden bazı tipik olayları yakalıyarak bunların fikir ve kültür hayatımız üzerindeki mânasını objektif bir surette kıymetlendirmeye çalışacak ve yeni yayınlar üzerinde duracaktır. Bunu yaparak bazı miyarlara uygun olarak hareket edeceğiz. Bizim anlayışımıza göre neşriyat alanı eş dost arasında bir cilveleşmek fırsatı hazırlayan bir alan değildir. Şahıs olarak birinin nazarı dikkatini çekmek, birine ehemmiyet verdiğimizi göstermek, birine kızdığımızı izhar etmek istiyorsak bunu şahıs olarak yapmalıyız. Herkesin malı olan neşriyat sütunları şahsi olmayan bir platformdur. Onun için biz bu sütunlarda olayları ve yayımları yalnız objektif ve gayri şahsi miyarlara göre kıymetlendireceğiz. Sonra, neşriyat sütunları, olayları ve fikirleri olduğu gibi gözümüzün önüne sermesi lâzım gelen bir alandır. Bunu, tanınmış adamlara çatabileceğimizi göstererek tanıma ve başka maksatlar için bir atlama tahtası olarak kullanmaya hakkımız yoktur. Yazarılar, yalnız yazılarının kıymetine ve hakiki canlılığına dayanak varacakları yere varabilmelidirler.

23 Nisan Bayramı:

Geçen hafta milletimiz 23 Nisanı kutladı. 23 Nisan milli gelişmemizin büyük bir merhalesinin başıdır. 23 Nisan ezilmiş, bitmiş, saulân bir milletin, onu sömürülen bir ülke haline getirecek olan emperyalist ittihamlara ve kuvvetlere karşı kalkınmasının, isyanının en sarîh ve şuurla bir surette teşkilâtlandığı gündür. 23 Nisan istilâ ordularını temizlemekle neticelenen milli kurtuluş hareketinin en büyük kuvvet günlerinden biri olarak tarihe geçti. Milli kurtuluş hareketi teknik ve

kültür alanlarındaki gelişmelerin kuvvet aldığı kaynak oldu. O kaynakta emperyalist kuvvetler gibi zamanının geri kuvvetleri, kara kuvvetleri, irtica kuvvetleri de eritildi, dağıtıldı.

Geniş ufuklara doğru yol alacak olan milli kurtuluş hareketinin teşkilâtlanmasının en sarîh ifadesi ve kara kuvvetlere karşı mücadele ruhunun belli başlı kaynaklarından biri 23 Nisan milli hâkimiyet bayramı, yeni yetişecek olan Türk nesline mal edildi, çocuk bayramı oldu. Bugün bütün Avrupa kıtasında birçok milletlerin çocukları ve gençleri istilâ kuvvetlerinin baskısı altında ezilirken bizim çocuklarımız 23 Nisanın derin mânasını içten duyuyorlar. İstikbale, aralarında gelişme ve hayat fırsatları bakımından hiç bir fark olmayan ileri bir nesil olarak geçebilmenin kıymet ve ehemmiyetini her yeni tahsil merhalesini geride bıraktıkça daha derinden duyacaklar ve bu kıymeti gerçekleştireceklerdir. Ancak bu duygu derinleştiği ve gerçekleştiği nisbette, memleketimizde bakımsız ve tahsil niyetinden mahrum bir tek çocuk kalmıyacaktır.

Kurtuluş hareketinin, inkılâp hareketinin teşkilâtlanmasının başlangıcı olan bu günün yeni nesillere mal edilmesinin, onların bayramı yapılmasının sembolik bir mânası vardır; zira 23 Nisanın başlangıcını işaretlediği hareketi ilerletecek, halk hâkimiyeti nizamını geliştirecek olanlar yeni nesillerdir. Halk hâkimiyeti bayramının çocuk bayramı ile birleştirmek, yeni cemiyet nizamını yeni nesillere tevdi etmek mânasını taşır. Yeni nesillerin kendilerinden beklenen vazifeleri başa racaklarına, açılan inkılâpçı yolda durmadan ilerliyeceklerine inancımız vardır.

Ankara Üniversitesi:

Artık gözle görülür, elle tutulur bir surette Ankara'da yeni ve genç bir üniversitenin bir gerçek haline gelmekte olduğunu görüyoruz, görerek seviniyoruz. Muhtelif fakülteler yayın başlıklarına Ankara Üniversitesi... Fakültesi başlığını koyuyor. Tetkik gezilerinde fakülte adının üstünde toplayıcı ve birleştirici Ankara Üniversitesi adının konulduğunu görmek insanı sevindiriyor.

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi ile artık akademik geleneğini kurmağa başlamış bir Edebiyat Fakültemiz var. Ankara'nın ilk fakültesi olan Hukuk Fakültesi şimdiden dünyanın diğer hukuk fakültelerinin vasfı ile beliriyor, onun yanı başında Siyasal Bilgiler Okulu günden güne Osmanlı devrinde bu mektepte bulunmayan yeni derslerle gelişmekte... Tıp Fakültesinin projeleri hazırlanmış bir halde bulunuyor, gerçekleşmesi için en yakın müsait fırsatı beklemekte... Ankara Yüksek Mühendis Fakültesi gerçekleşme yoluna girmiştir. Yüksek Ziraat Enstitümüz her sene memleketin toprak mahsulleri verimini artıracak elemanlar yetiştirmekte... Artık bütün bu ihtisas öğretimi gelişmelerinin topluluğunu ifade edecek olan adı vermek ve bunun bütün Ankara ilim ve kültür havasını kucakladığını görmek bir gün meselesi olduğunu sıcak bir duygu ile duyuyoruz.

İstanbul Üniversitemizde mühendis ve ziraat fakülteleri yoktur diye yeni Ankara'nın yeni üniversitesinde ziraat ve mühendis fakültelerinin bulunmasını yadırgamak yeni başçarımızdan gelişme hususiyetlerini gözden kaçırmak olur. Büyük fikir, kültür, cemiyet ve iktisat gelişmeleri ilim topluluğunda kendini izhar etmelidir. Ziraat ve endüstri alanlarındaki kalkınma hareketlerimiz başşehirin ilim topluluğunda ifadesini bulmalıdır. Başşehirimizde, ziraat ve endüstri kalkınmalarını Ankara'nın yeni üniversitesinde temsil etmek, memleketin ziraat ve teknik realitesine ilimimizin en büyük ocağında yer vermek demek olur. Bunun, yeni almakta olduğumuz gelişmeleri hülâsa eden senbolik bir mânası vardır. Kaldı ki, bu güzel ilim ve teknik topluluğu ameliyesi dünyada ilk defa bizim yapacağımız bir üniversite yeniliği değildir. Dünyanın bazı büyük üniversitelerinde bunu yerleşmiş bir gerçek olarak görüyoruz. Meselâ, dünyanın büyük üniversiteleri arasında bulunan Cornell Üniversitesinin en kuvvetli fakültesi ziraat fakültesidir. Yine büyük dünya üniversiteleri arasında sayılan Harvard ve Columbia üniversitelerinde yüksek mühendis fakülteleri vardır.

Hayranlığın Kötüsü :

Son zamanlarda bazı dergilerde garp hayranlığını alaya alan, tenkit eden yazılar yine çoğalmağa başladı. Kör garp hayranlarına, kozmopolitlere, züppelere saptıkları yanlış yolun yanlışlığını göstermek şüphesiz faydalı bir iştir. «Otobüse bindim» yerine «otobüs aldım» demek, züppelik ifade eden bir hatâdır. Meselâ Paris'e giden bir gencin otelin karyolasında nasıl yatılacağını bilmemesi ve yabancı insanlara karşı mahcup vaziyete düşmekten çekinerek kanapenin üstünde, yatağın yanında yatması lüzumsuz bir mahcubiyet ve çekingenlik hâleti ruhiyesini gösterir. Kılığı kıyafeti Robert Taylor'un bir roldeki elbisesine uydurmağa çalışmak havai bir bop sitilliktir. Tuvaleti, ille Greta Garboya Heddy Lamare'a benzeteceğim diye türlü zahmetlere katlanmak beyhude ve hattâ zararlı bir emektir. İlle cenebi dili bildiğini göstermek için çayda veya başka bir toplantıda cenebi dili konuşmakta lüzumsuz bir ısrar göstermek saçma bir özentiliktir.

Garp hayranlığının yukarıdaki misallerde gördüğümüz cinsten olanları hatâlı ve zararlı olmakla beraber çabuk düzeltilir cinstendir. Bunları alaya almakla hatâlar düzelebilir.

Bir de garp hayranlığının asıl kötüsü ve zararlısı var. Bu cins hayranlık yukarıdakiler gibi yalnız satıhta değildir, köklüdür. Hem bu cins kötü hayranlık ağır başlılıkla yapılır. Onun için bir çok insanlar bunun

kör bir hayranlık olduğunun farkına varmazlar. Öylelerine rastlıyoruz ki, garbın yalnız bir memleketinde bulunmuşlardır, yahut okumuşlardır, yahut muhtelif garp memleketlerinde bulunmuş bile olsalar, muayyen sebeplerin tesiri altında, yalnız bir tek memleketin, kültürüne, tekniğine, zihniyetine hayran kalmışlardır. Kör doğacağını bellemiş gi yalnız bunu bellemişlerdir. Dervişler gibi medeniyetin, kültürün yalnız bu tek noktadan geleceğini tekrar eder dururlar. Bunların fikrine, mekteplerimiz yalnız bu noktaya göre ayarlanmalıdır. ecebi memleketlere giden talebe yalnız bu noktaya gönderilmelidir, büyük kültür, büyük medeniyet yalnız bu noktada bulunur. Bunlar diilerine yalnız bu noktanın bir kaç büyük kültür ve fikir adamını dolamışlardır. Derviş gibi bunları tekrar etmeden yahut hatırlamadan hiç bir şey düşünemezler, çünkü bunların putsuz, kara kitapsız düşünemezler. Bunların garp hayranlığını tenkit etmelerine bakmayın. Kendileri garbın muayyen bir noktasının ve devrinin vecitli softalarıdır. Onun için bunların hayranlığı ve softalığı daha zararlıdır. Bunlar kendilerini hayran değilmiş gibi gösteren bir kabuk içine sokulmuşlardır. Hayranlığın asıl kötüsü, asıl zararlısı bu inhisarçı avukatlık şeklinde beliriyor. Halbuki garp, olmuş bitmiş bir medeni-

yet değildir. Garp da değişme halindedir. Ve bilhassa ileri zihniyeti ile, ilmin ve tekniğin yeni buluşlarına ayak uydurarak son asırlar zarfında her zaman bir değişme temposu halinde olmuştur. Garp diye katı bir şekle girmiş bir korkuluk yoktur. İleri adımlar, ileri zihniyet, ileri kültür anlayışı yanında geri zihniyet, kara zihniyet, softa zihniyeti garpta da vardır. Garp dün de böyle idi, bugün de böyledir. Garbın bu dinamik ve tezatlar içinden ilerliyen, durmayan hareketini duymayanlar, garbı yalnız bir noktada yakalıyorlar, bir kere böyle yaptıktan sonra ona hayran olanlar yahut ondan ürkenler garbın yalnız bir kısım kabuğunu yoklayabilmiş olan körlerdir. Bu körler garbın yalnız softalık tarafını temsil ederler. Onun için asıl zararlı hayranlar bunlardır. Zihniyetimizin, ileri, hamleci, araştırmacı ve düzenli olan tarafı ile biz de garptırız, onun dışında değiliz. Garp bugün yalnız bir coğrafi isim olmaktan çıkmıştır. Garp, dünyanın her yerinde ileri zihniyetin adıdır. Kendimizi bu ileri zihniyetten ayrı sayarak ona karşı kör bir hayranlık vaziyeti almak da, ondan ürkenler içimize kapanmaya çalışmak da bizi durgun, kapalı suların kokmuşluğuna, hayranlığın asıl kötüsüne ve zararlısına götürür.

Yayınlar alanında:

Sosyoloji Dergisi, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Semineri Tetkik ve Araştırmaları, Müdür: Prof. Hilmi Ziya Ülken, 1942.

Kalıp bir cilt teşkil eden bu derginin telif ve tercüme yazıları arasında en fazla üzerinde durulmağa değer yazı Prof. Hilmi Ziya Ülken'in «Sosyolojinin mevzuu ve usulü» adlı yazısıdır. Bu yazısında muharrir, memleketimiz sosyoloji anlayış ve tedrisatında hâkim olan Durkheim sosyolojisini muhtelif noktalardan ele alarak tenkit ediyor ve ondan farklı bir sosyoloji anlayışının esas hatlarını belirtiyor.

Muharririn Durkheim sosyolojisi hakkında belirttiği en mühim nokta, bu Fransız sosyoloğunun düşmüş olduğu, telif, halli kabul olmayan mütenakıs hâdird. Durkheim, sosyoloji müsbet bir ilimdir, olmalıdır diye en kuvvetle, en ısrarla bağuran sosyologlar arasındadır. Durkheim'in sosyolojinin müsbet bir ilim oluşu hakkında söylediklerini olduğu gibi kabul edenlere de kendisi gayet ilimci bir mütefekkir ve sosyolog olarak tanılır. Halbuki Durkheim'in cemiyet anlayışı, cemiyet hâdiselerinin müsbet bir ilminin kurulabilmesini imkânsız bırakıyor. Durkheim sosyal hâdiseyi öyle bir tavsif ediyor ki, bu suretle anlaşılan sosyal hâdisenin ilmi mü-

şahadeye mevzu olabilmesi mümkün değildir. Sosyal hâdise aslında bir fikir, bir tasavvurdur, fakat onu sanki «bir şey» miş gibi telâkki etmek ve haricî ifadeleri ile yakalamak, tetkik etmek gerektir. Şu halde, sosyolog hiç bir zaman sosyal vâkıanın kendisini (mâseri vicdanı) tetkik etmeyecek, ancak onun «gölgesi» ile uğraşacaktır. Durkheim spiritaliste'tir; fakat zamanın sosyal problemlerinin hallini ilmi metottan, ilmi bilginin tathibikinden bekler. Halbuki spiritaliste bir gerçek görüşü ile ilmi zihniyet birbirine zıttır; bunun için Durkheim böyle tenakuslu bir vaziyete düşüyor. İşte Hilmi Ziya Ülken'in Durkheim hakkında belirttiği esas tenkit budur. Durkheim'ın böyle tenakusa düşmesinin sebebi Hilmi Ziya Ülken onun prejüjelerden (peşin verilmiş hükümlerden) kurtulamamış olmasında buluyor. Bütün ilmi zihniyet ve objektif olmak iddialarına rağmen Durkheim kendisini bir takım önceden doğru olduğuna inandığı fikirlerin tesirlerinden kurtaramamıştır. Maddî - manevî ikiliğine ve «Fransız kooperatiste partilerini prejüjelerine bağlı kalmıştır».

Prof. Hilmi Ziya'nın Durkheim hakkında ileri sürdüğü bu tenkitlerin bizim için, memleketimiz için hususî bir ehemmiyeti vardır. Zira, Durkheim'ın «ilmi sosyoloji» sinin ilmi olmadığı böylece meydana vurulunca, o sosyolojiye dayanarak memleketimizde de kurulagelmekte olan sistemlerin temelsizliği meydana çıkar. Meselâ, Ziya Gökalp hakkında çıkan bazı yazılarda, onun ilmi metod ve bilgi ile zamanının meselelerini aydınlatmış, incelediği söyleniyor. Halbuki Ziya Gökalp, sosyal bahislerde otorite olarak kabul ettiği Durkheim'ın kendisinin de yaptığı gibi, ilmi, kendi görüşlerini müdafaa etmek ve kabul ettirmekte bir kalın, bir vasıta olarak kullanıyor. Ziya Gökalp'ın gayesi içinde yaşadığı sosyal yapının ilmi tetkikini ve izahını yapmak değildir. O, imparatorluğun karşılaştığı meselelere, hal çaresi arıyor ve kendine göre bulduğu «çerçereler» ilim kisvesine bürüyerek otoriter, salâhiyetli ve bunun için de doğru diye kabul

edilmesi gereken hakikatlar şekline sokuyor. Kendisinin işine yarayan «ilmi temelsi Durkheim'da buluşu da sebepsiz değildir. Ziya Gökalp'ta gayet kuvvetli mistik bir taraf vardır; madde âlemini bayağı, aşağı bulur; insanın bu «esfil madde» den olduğunu kabul etmez, peşinen «aşağı» olduğuna karar verdiği madde âleminde «ulvî ruh» u arar. Gençliğinde de mistiklerin yazıları ile çok ilgilenmiş, onları çok okumuştur. Fakat diğer taraftan akıllı bir adamdır, hakikatleri sade imanı ile değil aklı ile de anlayıp kabul etmek ister. İşte Durkheim'ın esasında spiritaliste, kabuğunda ilmi olan sosyolojisi böyle bir mizaç için biçilmiş bir kaftandır. Diğer taraftan bu sosyoloji zamanın şartlarına da uygundur. Birbirine zıt şartları birbiriyle telif etmek gayretine elverişlidir. Durkheim spiritalisme ile ilmi zihniyeti sözde telif ettikten sonra, şark ile garbi, islâm dini ile rasyonel, ilmi zihniyeti, hars ile tekniği yan yana beraberce kabul edip telif etmek Ziya Gökalp için kolaylaşmıştı.

Ziya Gökalp'ten beri Durkheim sosyolojisi memleketimizde yerleşmiştir. Halbuki bizde de sosyolojinin hakikî ilim yolunda ilerliyebilmesi için, saptığı Durkheim çıkma-zından çıkarılması lazımdır. Prof. Hilmi Ziya Ülken'in tenkitleri bu işte ilk atılan adımlardır.

B. S. BORAN

Sabahattin Ali, *Yeni Dünya*, hikâyeler, Remzi Kitabevi, 1943, s. 136, 75 krş.

Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, hikâye, Remzi Kitabevi, 1943, s. 177, 100 krş.

Kürk Mantolu Madonna, Sabahattin Ali'den aldığımız ve beklediğimiz çeşitten bir eser değildir. Roman ve hikâyelerinde bize kasaba ve köylerimizi tanıtan, içimizdeki Şeytan'da İstanbul'a geçmekle beraber yine onda da bize yerli bir mevzuu veren, sözde intellektüel gurupların iç yüzünü deşen, Kuyucaklı Yusuf'la dilimizin belki en güzel romanını veren muharriir, Kürk Mantolu Madonna'da sadece «bir aşk hikâyesi» anlatıyor. Kitabın ilk 45 sahifesi Sabahattin Ali

tarzında başlıyor ve ilerliyor. Bu kısımda küçük bir memur tipini onun aile hayatını görüyoruz. Muharrir bize güzel sahneler çiziyor. Fakat bu kısım «mukaddime» dir. 45 inci sayfadan sonra sessiz, uysal mütercim Raif efendinin gençlik hâtrâtına dönüyoruz; hikâye Birinci Cihan Harbi'nden sonraki ilk senelerde Almanya'ya atılıyor ve artık bir Türk genci ile bir ressam - bar - artisti Alman kızının aşk hikâyesine dalıyoruz.

Bütün realist mevzularına ve üslûbuna rağmen Sabahattin Ali'de romantik bir taraf var. Realist memleket hikâyelerinde bu romantiklik, hayatın karanlık, acı taraflarını daha da mübalâğalandırmak, «acıkl bir hikâye» yi daha da acıklı yapmak temayülü halinde beliriyor. Aynı romantiklik, bir başka şekilde, İçimizdeki Şeytan'daki aşk teminde beliriyor. Orada, fakir genç çiftin zor hayatı romantik bir hava içinde verildiğinden, tatlı ve cazip görünüyor, tıpkı bohem hayat hikâyelerinde, yedinci kat tavan arasında oturan «artists» in sefaleti, avareliğinin her-cümerci penbe ve cazip görüldüğü gibi. Muharrir, öbür kitaplarında gemlediği bu romantikliği Kürk Manto'nun Madonna'da başı boş bırakıvermiş. Belki bu tarafı bu suretle bu kitapta boşalmış olur da bundan sonraki eserleri bu zayıflatıcı âmilden büsbütün kurtulmuş olur.

Biraz keyifsiz olup da işe gitmeyip evde kaldığımız bir gün, veya yorgunca olduğunuz bir akşam, rahat bir sedire uzanıp kafanızı yormadan vakit geçirmek istediğiniz zaman Kürk Mantolu Madonna'yı tatlı tatlı okuyabilirsiniz. Yormaz da, sıkmaz da. İyi anlatılmış bir hikâyesidir. Fakat son satırı okuyup kitabı kapadıktan sonra da böyle bir kitap okuduğunuzu hemen unuttuversiniz. Sabahattin Ali bu kitabı yazmamış olsaydı, romancı ve hikâyeci olarak bir şey kaybetmiş olmazdı.

Yeni Dünya'da tekrar Sabahattin Ali'yi buluyor ve seviyoruz. Hepsı aynı ayarda olmamakla beraber on üç güzel hikâye var. Asfalt Yol. Hanende Melek, Yeni Dünya,

Hasan boğuldu benim en beğendiklerimdir. Sonra reyimi sırasıyla Çaydanlık, Selâm ve İki Kadın'a veririm. Bu hikâyelerin başlarında yukarıda bahsettiğim romantikliğin izleri, acıklıyı daha acıklı yapmak, kararı daha da karaya boyamak temayülü seçiliyor. İstimak için, Ayrar. Sulfata hikâyelerinde bunun izleri görüyoruz. Mesela, hayatta böyle feci hâdiseler olur mu, olmaz mı? Realiteye uygun mu, değil mi? meselesi değildir. Şüphesiz böyle hâdiseler gerçekte aynı fecatle vâki olur, hattâ daha kötülerine de rastlanabilir. Fakat hikâyeci okuyucuya, «dozu fazla kaçırıyor» hissini vermemelidir. Hattâ fantezi, hayatlı mevzular yazanlar bile, eğer mahir hikâyeci iseler, hikâyeyi okuduğumuz müddetçe bize «olmıyacak şey» dedirtmezler, dedirtmemelidirler; okuduğumuz şeyin bir masal, efsane veya rüya olduğunu bildiğimiz, mantığımızı kullandığımız zaman anlatılan neviden bir hikâyenin gerçekçe olamayacağını bildiğimiz halde, okurken bu bilgimizi gemler ve kendimizi hikâyeye bırakırız. Hikâyecinin mehareti buradadır.

Asfalt Yol ile Hasanboğuldu üzerinde biraz durmak isterim. Bu iki hikâyede bence diğerlerinden - hem bu kitaptakilerden, hem daha evvelce okuduğum muharririn başka hikâyelerinden - ayrılan vasıflar taşıyor. Asfalt Yol'da muharririn hafifçe alayla iğneliyen okuyucuyu gülümseterek düşündüren bir geçni var. Muharririn bu iğneleyici alayı tam ölçülü, kontrollü. Eğer o «tam çizgi» yi geçmiş olsaydı, hikâye tesirini kaybeder, kıymetten düşerdi. Meselâ Bir Konferans adlı parçada da alaylı iğneleme var, fakat bu parça Asfalt Yol ile aynı ayarda değil, işaret ettiğimiz tehlike orada beliriyor ve mevzu Asfalt Yol kadar güzel olmaya müsait olduğu halde, tam kıvamını bulamadığından, bence kitabın en zayıf yazılarından biri oluyor.

Hasanboğuldu daha bariz bir surette diğerlerinden ayrılıyor. Bu hikâyede, fikrimi anlatmak için başka tâbir bulamadığından, «bir şiir havası var» diyeceğim. Mevzu acık-

h, yani ölümlle biten bir aşk hikâyesi olmasın rağmen, ıııklı, renkli, hayatla çarpan bir hava var. Sahne: Ege sahillerinin yeşil, çiçekli, buz gibi herraı sulu, çam kokulu bir köşesidir. Tabiat, bol mikyasta hikâyeye giriyor. Bu, çıplak, haşin, mağmum bir tabiat değildir; verimli, hayat dolu, muhteşem ve güzel bir tabiattır. İnsan, tuzlu deniz rüzgârlarını yüzünde, «büvet»lerin buz gibi soğuk, herraı sularını parkalarının ucunda hissediyor. Bu hikâyede muharrir tabiatla dosttur; onu, insanın ezeli mücadelesinde yenmeğe çalıştığı bir unsur olarak almıyor. Anlatılan acıklı aşk hikâyesi de «realist» bir hikâye olmak gayesinde değildir. Bu, dağların mağrur bir kızı ile bir ova-köyü delikanlısı arasında ki yarım kalmış bir sevginin duyularak anlatılmış bir hikâyesidir. Yazıda bir efsane çesnisi var. Hacer kızın diliyle anlatılması, muharririn onun diline verdiği çesni, bu efsaneliği, şiir havası dediğim vasfı belirtiyor. O kadar canlı, kıvrak, ifadeli bir dil ki, okuyucu kelimelerin, cümlelerin kuvvetle farkına ve zevkine varıyor; hikâyeyi bitirdikten sonra da sırf bu dil için yeniden o kısımları okuyacağı geliyor. Bazı okuyucular bu hikâyeyi gerçeğe uygun bulmıyabilirler; hiç köylü kızı, yürük kızı yabancı bir şehirli erkekle öyle konuşur mu, hele sonunda ağaca yaslanıp koşma okur mu? diyebilirler. Böyle diyeceklere, yukarıda fantezi nevinden, hayali mevzuları işliyen yazılar hakkında söylediklerimi hatırlatmahım. Hasanboğuldu realist bir köy hikâyesi değildir; o çeşit yazılar arasına girmez; onu kendi çeşidi içinde kabul etmek lâzımdır. Bu hikâyeyi okurken mantığı, gerçek duygusunu başı altına alıp kendimizi hikâyenin havasına daldırmak, akışına bırakmak lâzım. Muharririn muvafakiyeti de orada ki, okuyucuyu farketmeden bu yola getiriyor, hikâyenin içine daldırarak kendi istediği yere götürüyor.

B. S. BORAN

Rıfat Ilgaz, *Yarenlik, Şiirler*, A. A. Neşriyatı, 1943.

Rıfat Ilgaz, kendine mahsus bir edası olan, şuurlu veya şuursuz taklitten uzak, müstakil şahsiyetli bir şair olarak beliriyor. Yazılarında gösteriş, şü veya bu olmak iddiası yok. Yakından bildiği, içten duyduğu mevzuları, kendi hayat tecrübelerini işliyor. Bunun içindir ki, entelektüel iddialara, «bir şiir anlayışı» izahlarına girmeden, lüzum görmeden, kendine mahsus bir yazış geliştiriyor. Muhteva öz, halis, yamacıktan uzak olunca, ifade tarzını, vasıtalarını da kendiliğinden buluyor. Rıfat Ilgaz halk-şairi, köy-şairi olmak gayretinde değil, fakat kendisi halktan olduğu için, halkla beraber yaşadığı, duyduğu için, ve sanatının da ehli olduğu için şiirlerinde temiz, güzel bir dil, halkın dili beliriyor ve Rıfat Ilgaz «halka inmek» gayretinde olan, zoraki köy şiirleri yazan, halk şiirlerinin kalıbını alarak halk şairi olduklarını sananlardan çok daha fazla, onların erişemeyeceği kadar, bugünün halk şairi oluyor. Gerçekten bildiği, samimi olarak duyduğu mevzuları işliyen sanatkar, eğer sanatkar ise, mevzuuna en uygun şekli bulur ve bu şekil sadece bir kalıp olmaktan çıkar. Muhteva ile şekil ayrılmaz bir surette bütünleşir. Rıfat Ilgaz böyle bir şairdir.

Rıfat Ilgazın işlediği mevzular günlük, herkesin başından geçen veya geçebilecek olan hâdiselerdir. Böyle «küçük şeylerden bahsetmek» genç şairlerimiz arasında beliren bir temayüldür. Fakat bazıları bunu âdetâ bir dogma haline getiriyorlar, küçük şeylerden bahsetmeyi gaye ediniyorlar; o zaman bu bir nevi şiir züppeliği oluyor. Rıfat Ilgaz'da beğendiğim cihet kendisinde böyle bir temayül olmayışıdır. O, günlük hâdiselerden, «küçük şeylerden» bahsetmeyi bir şiir felsefesi haline getirmemiş. Bununla meşgul değil. Bildiği, duyduğu, ifade ihtiyacını hissettiği tecrübeler bu çeşitten olduğu için mevzuları bu çerçeveye içinde alıyor. Fakat temenni edelim ki şairin hayat tecrübeleri, alâkaları, anlayışı daha genişlesin, ve yine taklide, boş

kalıplara dökülmeden, görüş, duygu, anlayış ufukları gerçekten genişlediği için bize daha geniş, daha derinlere giden öz mevzular işlesin. Rifat Ilgaz'ın yolu çıkmaz bir yol değil, kendisinin bu yolda sonuna kadar açılmasını bekleriz.

Rifat Ilgaz müreffeh bir zümrenin değil, fakat bir günden öbürüne yaşayabilmek için didişen ve böyle üzüntülü günlerin akşamında, bazan, «gününün gün etmek için, şöyle bir demlenen» halkın şairidir. Onun için şiirlerinde gül, bülbül, berrak sema, mavi deniz, kalp ağrıları yok. Hayatın daha karanlık, daha hüznünlü taraflarının akisleri var. Bununla beraber şiirlerinde hayatı kötümser bir ruh hali de sezilmiyor. Şair, isyankâr da değil. Kendisini hâdiselerden biraz uzağa çekiyor ve hayata karşıdan bakarak gülebiliyor: alaylı olmakla beraber halden anlıyan, şefkatli, müsamahalı bir gülüş; acı, yakıcı bir istihza değil. Bu hoş gören tarzda alay,

içinde bir hüznün de gizliyerek, bilhassa Yarenlik ve Komşuluk şiirlerinde beliriyor; Kitaplar şiirinde şair daha iğneleyicidir; kof bilginlerin kofluğunu deşiriyor. Hâdiseleri işlerken kendisini böyle biraz uzağa çekebilmek kabiliyetinden dolayıdır ki şair, ölümden, kendi ölüm ihtimalinden bile görünüşte lâkaytlığe benzer bir tabûlîkte bahsedebiliyor. Bir arkadaşının ölümünden bahseden «İşte böyle, azızım» şiirinde ince bir sızı, keder var; fakat şair his taşkunluğundan çekiniyor, ölüme hailevi, esrarlı, feci bir şekil vermiyor. Heyecan ifadesinde şair tutumludur; baskı altına alınmış, hattâ yarı alaylı ifade edilen acıların samimiliğine, öznlülüğüne okuyucu inanıyor ve şairle birlikte duyuyor.

Hülasa, «Yarenlik» bugünkü şiirimize yeni bir şey getiriyor ve Rifat Ilgaz bize ilerisi için ümit verici görünüyor. Kendisine başladığı yolda muvaffakiyet dileriz.

B. S. BORAN

Gelecek sayımızda tahlil edeceğimiz bazı eserler:

1. Şeytanla konuşmalar, Prof. Hilmi Ziya Ülken.
2. İrlanda Tiyatrosu, Doç. Saffet Korkut.
3. Uzun Yol, çev. Dr. Mediha Berkes.
4. Irk psikolojisi, Doç. Muzaffer Şerif Başolgu.

Gelecek sayıdan itibaren «Köyün İçinden» başlıklı bir kısımlımız olacaktır. Bu sütunlarda köyümüzün içten realitesini belirtmeğe çalışacağız.

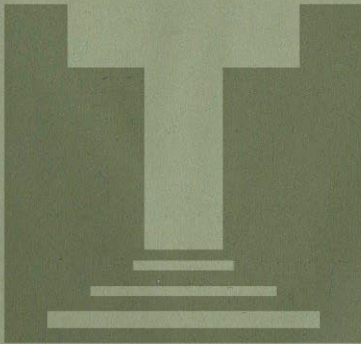
TÜSTAV

ADIMLAR

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: Dr. Behice Sadık Boran

Abone: Altı aylığı 150 krş.; yıllık 300 krş.

Adres: Adımlar, Posta Kutusu 61, Ankara

TÜSTAV

SAVAŞ KARDEŞLER İZMİR TİCARETHANESİ

Zeytin, Zeytinyağı, Sabun ve her nevi Sade Yağar, Peynir
ve saire satışı

Anafartalar Mevsim Sokak No. 5

Tel. No. 2377 Ev: 6235

Sicil No. 3334, kuruluş 1930

ALİ PERÇİNEL VE KÂZİM PERÇİNEL TİCARET EVİ

Zeytin, Zeytinyağı, Sabun ve her nevi Sade Yağlar, Peynir
ve saire toptan satış yeri

Kooperatif arkası Ali Nazmı Apartmanı No. 1/2

Tel. No. 3153 Telgraf Ali Kâzım

Sicil No. 1912, kuruluş 1930

HALİM ŞAPCI

Zeytin, Zeytinyağı, Sabun ve her nevi Sade Yağlar, Peynir
ve saire satış evi

Sebat İş Hamı No. 40

Tel. No. 3752

TÜSTAV